

Maironio sukaktims skirtas numeris

Maironio giesmės galia: Leonardo Andriekaus žodis rašytojų suvažiavimo pamaldose, Clevelande, š.m. gegužės 23 d. Viktorijos Skrupskelytės žvilgsnis į tris Maironio lyrikos motyvus. Maironis ir jūra: Maironio eilėraštis „Nuo Birutės kalno“ ir J. Blekaičio eilėraštis „Mare nostrum“. Buvau Maironio mokinys: J. Prunskio atsiminimai apie Maironį iš Kauno kunigų seminarijos. Nuomonės ir pastabos: Plonėjanti kultūros žievė. Vinco Krėvės vardo literatūros premija. Nauji leidiniai.

Kertinė Parastė

Maironio giesmės galia

Leonardo Andriekaus žodis rašytojų suvažiavimo pamaldose, Clevelande, š.m. gegužės 23 d.

Brangūs grožio rašto Kūrėjai bei Gerbėjai ir visi, malonūs Broliai bei Seserys, kurių širdys atviros kūrybai. Mes galime jaustis laimingi, kad po kelių dešimtmečių, pagaliau išaušo labai šventiškos dienos. Išaušo jos ne kur kitur, o Clevelande, kuris ypač po II-jo pasaulinio karo emigracijos sužėrėjo ryškiom mūsų tautinės kultūros šviesom. Čia subrendo Lietuvių Bendruomenė, išsiskleidė Kultūros taryba, skamba Čiurlionio ansamblis, gyvuoja 2 parapijos, patriotinė spauda, šokėjų sambūris „Grandinė“, organizuojami chorai, skelbiami novelės konkursai, teikiamos premijos ir atliekami kiti garbingi žygiai.

I tokį gyvastingą lietuviybės centrą, aišku, miela suvažiuoti ir rašytojams, kurie savo vidinė galia įkvėpia ir gaivina išorinę veiklą. Juk literatūrinė kūryba — tai pagrindinis maistas, išlaikąs gyvą lietuvių tautą ir jos visą emigracinę šaką. Ir šį savaitgalį rašytojai, minėdami savo draugijos 50 m. sukaktį, atvažiuo į Clevelandą ne tuščiomis rankomis. Jie atvežė Jums du dvasinius portretus, į kuriuos giliau įsijautus, širdyse užsiliepsnoja meilės ugnis tautai ir jos dvasinėms vertybėms. Tie du portretai — tai Maironio, gimusio prieš 120 metų ir mirusio prieš penkiasdešimt metų, ir Vinco Krėvės, gimusio prieš šimtą metų. Jų žodis mirusio prieš penkiasdešimt metų, ir Vinco Krėvės, gimusio prieš šimtą metų. Jų žodis mirusio prieš penkiasdešimt metų, ir Vinco Krėvės, gimusio prieš šimtą metų.

Taigi, ši lietuvių rašytojų suvažiavimo iškilmė Clevelande yra tartum gėlė su dviem skirtingų spalvų žiedais — Maironiui ir Krėvei. Jie žavės Jus, kai bus naujai išskleisti vadinamoje akademineje programoje — kompetingų prelegentų paskaitose. Man čia kelių minučių pažintinėje kalboje tenka apsiriboti Maironiui, kaip Viešpaties Apaizdos žmogum, lyg iš paties dangaus siųstu mūsų tautai.

Maironio laidotuvėse, Kaune. Vienoj pusėj yra Maironio nuotrauka — pavargęs, nuliūdęs veidas ir kryžinis medalis ant juodo kunigiško drabužio. Antrojo paveikslėlio pusėje surašyti Maironio — Jono Mačiulio — titulai: teologijos ir literatūros daktaras, apaštališkas protonotaras (t.y. aukščiausio laipsnio prelatas), Kauno metropolijos kapitulos pirmininkas, Magilevo katedros garbės kanaaninkas, Vytauto Didžiojo universiteto garbės profesorius, Teologijos-filosofijos fakulteto profesorius, Kauno kunigų seminarijos rektorius — bet nė vieno žodžio, kad poetas.

Tik po nuotrauka išspausdintas šis Maironio poezijos posmas:

*Kaip man gaila to balto senelio,
Kurs, užstojes ant amžino kelio,
Jau nekelsis ant balso varpų.
Ir ant kelių ainius pasodins,
Nebepasakos bočius atminęs,
Nepatars iš šaltųjų kapų.*

Matyt, tada užteko to vieno vienintelio posmo, kad laidotuvių dieną Kauno minia žinotų, kas iš tikrųjų buvo Maironis.

Prelatu, kanaaninku, profesoriu ir net seminarijos rektoriu Lietuva daug turėjo ir daug turės, bet Maironis buvo ir bus tikrai vienas. Niekas jo nepakeis, niekas jo neatkartos, net kurią dieną ir tas lietuvis poetas su Nobelio premijos garbe, Maironis yra Dievo siųstas žmogus su specialia poetine charizma, pralaužęs Lietuvai tamsos sieną ir išvedęs ją ne tik į gražiuosius poezijos pasaulius, bet ir į laisvą tautinę buitį.

Negalime įsivaizduoti savo poezijos be Maironio, ir savo tautinio atgimimo — be to „balto senelio“, kuris laiko ant savo kelių ainius, t.y. dabarties ir ateities kartas, nepasakodamas, o graudingai apgiedodamas savo tautos vargus. Ant jo kelių sėdime ir mes visi.

Literatūros istorikai liudija, kad Maironis, vienuolikos metų vaikelis, gavęs Kaune sutvirtinimo sakramentą, pats sėdėjęs ant vysk. Valančiaus kelių, o šis lyg ir nujautęs, jog tas berniukas yra

Trys Maironio lyrikos motyvai

Viktorija Skrupskelytė

Poezija Maironiui sukelia dvejopą asociaciją, ji jam balsas — vyriškas, valingas, kalbas kitiems — ir intymus, nerimstancios sielos žvilgsnis, nukreiptas į išsivajoto idealo pusę. Pirmąjį šių asociacijų Maironio lyrika išreiškia iš milžinkapio prikeltos senelio įvaizdžio, pabrėžiančiu poetinio žodžio viešąjį aspektą ir jo galią ne tik žadinti skaitytojo jausmus, bet taip pat jį kvieisti veikti, tuo būdu jausmus objektyvuojant darbais („Poeto noras“). Antrąją kryptį nurodo moters, ne vyro, motyvas, pavyzdžiui eilėraštyje „Poezija“, kur puikiai vaizdų pynės ir atviri pasisakymai perteikia Maironio giliai išmastytą, brandumo metų poetinį credo. Čia kūrybingumas siejamas su nerimu, su vienatvėje gimusia sielos svajone, kuri akimirkai poetui sužvilga nuostabiai gražių moters paveikslų, regimu ties kasdienybę ir transcendenciją kartu skiriančia ir jungiančia riba, ties mariomis: „Išvydau ją ant marių krašto: / Skruostai kaip marmoras išbalę. / Iš jos akių skaičiau be rašto / Tylaus ilgėjimosi begalę“ (psl. 13). (1) Jei pirmąjį Maironio poetinę kryptį būtų galima pavadinti retorine, antroji poeziją identifikuoja su regėjimu.

Pavasario balsuose retorika ir regėjimas dažnai eina lygiagrečiai, susipina, išsilygina, kūriniui suteikdami tą proto ir širdies, logikos ir intuityjos pusiausvyrą, kurią Juozas Brazaitis laikė ryškiaja Maironio dvasios galių savybe. Jei kur pusiausvyrą išryškina, pavyzdžiui, stipriai prasikiša retorinis momentas, eilėraštis tampa tikslumo, aštrumo. Poeto žodžiai mums atrodo aiškūs, reljefiški ar net išskylančios iš eilučių, itikinantys. Jie mus veikia savo ritminiu griežtumu, apvaldyta, žodžiuose išsilaikančia emocija, aukštu stiliumi, kartais net iki heroizmo iškeltu. Maironio patriotinei lyrikai charakteringų patosų. Ten, kur poetas kiek daugiau pasiduoda regėjimui, jo kūrinys įgauna paslaptingumo, vidinio rezonanso, loginės struktūros nudyli, pro išvirsines formas prasiveržia asociatyviai susiję vaizdai, išnyksta nuotolis tarp pergyvenimo ir jo

poetinės išraiškos, ir mums atrodo, kad kūrinys ne tiek įvelka į gražų rūbą mintį, poetui susiklosčiusią dar prieš eilėraščių, kiek realizuoja gyvą procesą, mūsų sąmonėje ilgai paliekantį ryškaus spindėjimo.

Maironio poezijos dvilypumą pastebėjo ne vienas kritikas, tik jie šį bruožą aiškino kitokiomis sąvokomis. Juozas Brazaitis, turbūt išvalgiausias poeto vertintojų, Maironį laikė klasišku ir romantišku, objektyviu ir subjektyviu. Jis ypač išskėlė poeto sugebėjimą kalbėti sentencijomis, aforizmais, išreiškiančiais ne vieno asmens, bet kolektyvo pergyvenimus, tačiau toli gražu nenutylėjo Maironio intymų svajonių. (2) Vanda Zaborskaitė Maironio lyriką rado kolektyvo dvasios persvarą, bet taipgi pastebėjo, kad tautos atgimimo temos tėra vienas, viso poeto talento neišsemiantis *Pavasario balsų* aspektas. Šio rinkinio stilistiniams kontrastams apibūdinti ji panaudojo poetinio realizmo terminą ir tuo būdu bandė atkreipti dėmesį į autoriaus atvirumą fiziniams pasauliui ir į jo sugebėjimą pasaulį atvaizduoti nepaprastai meniškai, stilizuota fraze. (3)

Su viena kita išimtimi Maironio kritikai poetą suprato. Jie, pavyzdžiui, taikliai apibūdino pagrindines jo temų kryptis ir parodė jų ryšį su pasaulinėmis literatūros srovėmis. Tačiau ar kritikų iki šiol panaudoti terminai yra tinkamai atskleidę giliausias Maironio vaizduotės tendencijas, ypač tas, kurios grindžia Maironio lyrikos regėjimo momentą? Mano nuomone, mes geriau pažįstame išvirsines jo eilėraščių savybes, mažiau jų išvadinę ypatybes; neblogai išsifruojame *Pavasario balsų* retorinę pusę, bet tepaliciame tik iš tolo rinkinio svajonių sluoksnį, nerezultatyvūs. Tačiau ar kritikų iki šiol panaudoti terminai yra tinkamai atskleidę giliausias Maironio vaizduotės tendencijas, ypač tas, kurios grindžia Maironio lyrikos regėjimo momentą? Mano nuomone, mes geriau pažįstame išvirsines jo eilėraščių savybes, mažiau jų išvadinę ypatybes; neblogai išsifruojame *Pavasario balsų* retorinę pusę, bet tepaliciame tik iš tolo rinkinio svajonių sluoksnį, nerezultatyvūs.

Maironis — Kauno kunigų seminarijos dėstytojas (1892—1894). Šiuo laikotarpiu Maironis parašė žinomus savo eilėraščius: Trakų pilis, Jau niekas tavęs taip giliai nemylės, Vilnius (prieš aušrą) ir kt.

rašinyje bandysiu pažvelgti į Maironio nuskriaustą, neretorinę pusę ir išskirti šiuos aspektus: Maironio vaizduotės ryšį su gamtos pasauliu, jo polinkį kalbėti vandens įvaizdžiais, poeto svajonių bei troškimų kryptį.

VAIZDUOTĖ IR GAMTA

Maironio akis pastabi ir pagauja palyginti plačią fizinio pasaulio reikšminių skalę. Poetą ypač patraukia tie momentai, kai daiktai keičiasi, įgauna naują spalvą ar formą, sužvilga, mirguliuoja saulės šviesoje ar į save sutraukia saulėtekio spindulius, tvinksta, rausta, dega, pasiduoda kylančio vėjo jėgai. Kartais poetas įsiziūri į vieną, net į smulkutę detalę, pavyzdžiui į šarkos uodegutes

kryptelėjimus, kartais jam susirodo klostojanti panoramos, vienu baltai iš žalių sodų bekyšančių dvarų vaizdas, kitur rudens peizažas, kiek primenantis Verlain'o lapo ir vėjo valsą. Tik Maironio piešinys konkretesnis, raiškesnis, gyvenimiškas ir, žinoma, lietuviškas: „Ant nudęginto raisto dar vėjas / Sutrūnėjusius varto lapus“ (148 psl.). Maironis ne tik sugeba savo kūrinį išmarginti gamtos pasaulio įvairybėmis, jis sąmoningai renkasi gido, gamtą pažįstancio ir ją skaitytojiui pristatančio tarpininko rolę. Tokiais retoriniais įsikišimais kaip Pažūrėk! Antai pažvelk! jis nukreipia mūsų dėmesį į tai, kad eilėrašties pasipuošia regimaisiais vaizdais ir kad juos medijuoja poeto pastabus, objektyvybės smulkmenas mylintis žvilgsnis.

Bet ar tikslu Maironį laikyti realistu, peizaistu? Ar jis eina gamtos vaizdavimo keliu, kaip mano Zaborskaitė? Argi jo lyrikos centre iš tikrųjų atsistoja regimosios aplinkos detalės? Maironis realistas ta prasme, kad jis gausiai naudoja konkretesnius, iš gamtos pasaulio paimtus vaizdus, kurie lietuviui skaitytojiui yra artimi, neišskiriama jo regimosios aplinkos dalis. Tačiau plastiškumas nėra vyraujantis Maironio gamtovaizdžio bruožas, nes vizualiniai efektai čia paprastai yra papildomi, neretai poeto sąmoningai ir pakartotinai pertraukiami ar transponuojami į kitą, pavyzdžiui, į garsinę plotmę. Maironis mėgo ir mokėjo stebėti pasaulį, bet jis šios galios neprievilegijavo, o pasirėmė visais savo pojūčiais — regėjimu, klausma, skoniu — tuo būdu sukurdamas nepaprastai subtilių, sudėtingų vaizdų, kurie skaitytoją veikia visapusiškai. Jam, pavyzdžiui, būdingas polinkis ieškoti kintinių, lyrikoje retai pasitaikančių efektų. Juozo Brazaičio teigimu, Maironis norėjo gamtos grožio visais pojūčiais prisigerti: jis eidavo į mišką, įrstėsi laiveliu, sportavo, „lyg ne tik akį lyrin-damas, bet visu kūnu gamtos malonumus pajusdamas“. (5) Šis

Lietuvių Meno kūrėjų draugijos valdyba Kaune 1920 metais. Iš kairės į dešinę: Maironis, P. Galaunė, J. Naujalis, B. Sruoga, A. Sutkus, F. Kirša ir St. Šilingas. Idomu ir tai, kad ta pati nuotrauka rodoma ir 1968 metais Vilniuje išleistoje Vandos Zaborskaitės puikiai parašytoje monografinio

pūbūžio knygoje „Maironis“. Tik tenykštėje nuotraukoje iš Lietuvių Meno kūrėjų valdybos „išmesti“ ir Faustas Kirša, ir Stasys Šilingas, jie paprasčiausiai nukirpti. Tai akivaizdus mūsų tautos kultūros istorijos okupacinio maitojimo pavyzdys.

vaikščiojantis, fizinių pasaulių rankų ir kojų raumenimis juntantis Maironis atspindi *Pavasario balsuose*, kur vaizdai neretai turi savotišką fizinio kontakto įspūdį, kartais mus šiam kontaktui iš anksto paruošia, nes poetas pirma duoda vienokią ar kitokią raumenų reakciją sukeliantį žodžių junginį, o tik vėliau paminti tą reakciją atitinkantį veiksmą, judesį. Panašiai Maironio žodžiai ne tik patraukia akį ar klausą, bet jie susiderina ir su mūsų balsu: mums malonu juos tarti ne tik todėl, kad jie melodingi, bet todėl, kad poetas, eilėraščių kurdamas, žodžius mintimi ar garsiai tarė, išbandė, parinkdamas tuos, kurie lengviausiai skaitomi ar deklamuojami. Gustave Flaubert manė, kad sakinyse geras tada, kai jis išlaiko gerkles egzaminą. Maironio lyrika šitokį egzaminą išlaiko puikiai ir tuo pačiu parodo, kad vaizdo vizualinis aspektas tebuvo vienas, turbūt ne pats svarbiausias, poeto rūpesčių.

Maironio lyrikos plastiškumą nustelbia jos dinamiškumas, regimųjų vaizdų pakeliamas į vis naują, pirmą ir garso, paskui į judesio ir t.t. plotmę. Štai trumpa, lengvai suprantama, bet savo sąranga sudėtinga, moduliacijos principu paremta scena, kur trys skirtingi veiksmazodžiai išryškina poeto sąmonės perėjimus nuo spalvos į garsą ir į judesį: „Sesutės mūsų nuo senobės / Dėvėjo margus rūbelius; / Duzgero plonas, baltas drobes / Ir koja suko ratelius“ (psl. 57). Nors vaizdas neperanda savo konkretumo, jis yra aiškiai sudinaminamas. Poeto taikliai atrinktos detalės įsijungia į bendrą, visa apjungiantį judesį ir mes greičiau pajuntame poeto minties postūkus ar jo fantazijos žaisimą, nei grožinės piešiamos vaizdo plastiškumą. Neretai raškomu įspūdiu visiškai nudyli, posmelis pasiduoda poeto vaizduotės metamorfozėms, įsigali visą užvaldantis judesys, tai liūliuojantis, tai lygus, ramus, tai audringas, šėlstantis. Pavyzdžiui galima duoti kritikų išgirtą, meistriskai sukomponuotą, bet kartu kiek apgaulingą „Vakara ant Keturių Kan-tonų ežero“. Eilėrašties jau vien savo pavadinimu žada mums nupiešti romantišką Šveicarijos grožio peizažą, tačiau šio pažado neįvykdo. Vienas, kitas žodis (ežeras, saulė, medžio lapas) primena poeto regėtą Šveicarijos gamtos kampelį, bet kiti sukuria daiktų pasikeitimą, ne Šveicarijos grožio, įspūdį, užblokuoja visa tai, kas į kūrinį galėtų atnešti statikų elementų ir tuo būdu neleidi vaizdams stabilizuotis. Ežero apibūrinimas, ta prasme, poetą varžanti erdvė eilėraštyje virsta liūliuojančia, linguojančia banga, vėsos dvelkimu; oras poetui kalnų rožių kvapų papučia ar palieka skanios sveikatos įspūdį. Pirmame posmelyje ryškus akcentas suteikiamas veiksmazodžiui „varė“ („Laivą be irko varė lingavo / Vėsos dvelkimu), nes šis žodis savo prasme ir valinga ritmika akimirkai nutraukia bangų lingavimo įspūdį ir nukreipia dėmesį į priekį — į tą esminį viso eilėraščio judesį, kuris veda nuo tikrovės į regėjimą, nuo Šveicarijos gamtos į Lietuvos peizažą, Maironis eina nuo atminimų į atsitikimus, t.y. į poetinę atminimų metamorfozę, į viziją. Eilėraščio antroje dalyje išskylanči Lietuvos scena taip pat dinamiška. Tik čia judesys yra išvidinis, ne svajotojų liūliuojantis, jį iš lauko pasiekiantis ežero bangavimas, bet į vaizdo detales įsikverbusi, tarsi juose uždaryta, poeto svajonių jėga. Pavyzdžiui, Maironiui žemė — tai viršų stebėjimas. Panašiai, tik nebūtinai lygiai meistriskai kūrinių Maironio lyrikos randa-me ne vieną. Jie mums atsklei-

Štai paveikslėlis, kuris 1932 metais buvo dalijamas žmonėms

(Nukelta į 2 psl.)

Trys Maironio lyrikos motyvai

(Atkelta iš 1 psl.)

džia esminį Maironio vaizduotės dėsni, skatinantį poetą išorinės tikrovės vaizdus paversti vidine, kartais svajotojo sąmonėje išskylančia, kartais vaizduose užskleistą jėgą. Šitokią procesą užskleisti parodo baladės „Satrijos kalnas“ struktūra. Pirmoje dalyje žvilgsnis nukrypsta į puikias Žemaičių gamtovaizdžio panoramas, o antrame mes įsiklausome į paslaptingus, kalno viduje girdimus garsus: vaičiojimus, raitelių trinkėjimą. Kai, poeto skatinami, eilėraščio pabaigoje dar kartą stabtelėjame ties Satrijos kalnu, suprantame, kad kalnas magiškas ne savo panoraminiais vaizdais, bet iš vidaus ateinančiu, tik nakties metu, tik pastabaus klausytojo ausį pasiekiančiu bruzdėjimu, beldėjimu!

Nors Maironio braižas konkretus, poetas neina įspūdių detalizacijos keliu. Jis kaitalioja detales ir schematiskus vaizdus, vengia perkrovimo, siekia vaizdų apibendrinti, sintetinti, atrasti jų vyraujančią išpūdį ir tuo būdu skaitytojui atskleisti pasaulio reikšmę esminės savybės. Poetas užfiksuoja vieną, kitą bruožą, pastebi, kad mėnuo teka, kad ledais apkalto kalno viršūnės šviečia ar kad po laukus paslėgti žiedai pievas margai išpynę! Į jo gamtovaizdį mes paprastai žiūrime iš tolo, tarsi nuo Satrijos kalno, kartais pro stipriai meniškoms detalėms išmargintus rėmus, kartais per poeto emocijas išduodančią, žinomą, subjektyvią ir tuo pačiu ne realistišką prizmę. Nuotolis tarp vaizdo ir žvilgsnio poetui yra fantazijos bei emocijos žaismų laukas, sukleitantis ir rezonuojantis subjektyvias reakcijas. Tuo būdu kūrinio emocingumas yra pastatomas pirmame plane. Poeto emocija, einanti nuo tylių, ramių tonų iki maištaujančios būsenos Maironio lyrikos jautama perdem, vienu jausmo posūkiu pamėgdžiojančio sintaksę, kitur sementinio ar ritminio pobūdžio detalėse. Ji užkerta kelią mimetiniams išpūdziams ir kartu su vaizdo dinamika liudija, kad Maironiui rūpi ne atvaizduoti tai, ką regai akis, bet sukurti kažką visiškai kitokią, visiškai naują.

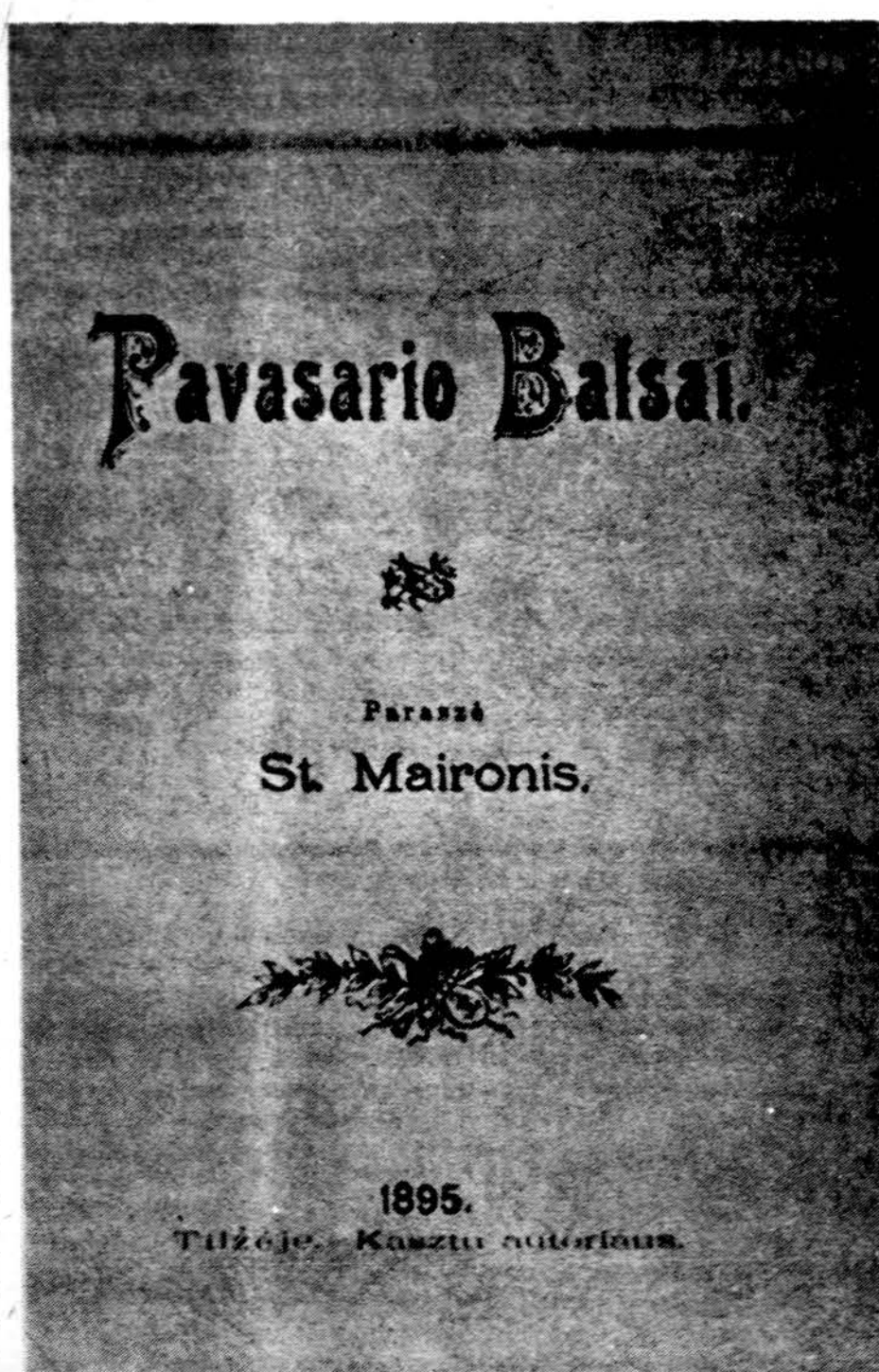
Maironio polinkį į subjektyvumą būtų galima aiškinti tuo, kad poetas stipriai, bet turbūt nesamoningai, jautia pojūčių ir percepcijos neišskiriamumą. Žiūrėti jam yra tuo pačiu jauti, maštyti, matomą daiktą atbaigti, jį perrausti sąmonėje ar pasamoningai susitelkusia patirtimi. Tik regėti, vaizdo savaip neperkeičti, Maironiui atrodo neįmanoma. Jei kiti poetai, jų tarpe ne vienas romantikas ir simbolistas, mąsto dvilypį ritmą ir atsistoja ties dviem galimybėmis, ar tikrovę kaip galima tiksliau aprašyti ir tuo būdu pasukti į realizmo pusę, ar ją atvaizduoti subjektyviai, nuosekliai išbraukiant realistiškas žymes, Maironio mąstymo procesas yra žymiai vieningesnis. Jo vaizduotė nepripažįsta anglių sensualizmo teorijų! Poetui rūpi ne tikrovę imituoti, bet jai savaip atsakyti, į tikrovę įlieti žmogaus minties ir tuo būdu kaip galima giliau peržengti tą ribą, kuri skiria mimetinį ir savarakišką kūrybos momentus. Maironio vaizduotės nekantrumą mums įdomiai atskleidžia jo onomatopėjos, nes jos jau vien kūrinio garsinių detalių plotmėje parodo poeto subjektyvių reakcijų prasiskisimą. Poetas onomatopėjų neįstengia. Čia gamtos garsų pamėgdžiojimą tuo pat pertraukia subjektyvios, iš poeto sąmonės, minties bei emocijos atėjusios priemonės. Poetas mums sako: „Miškas ūžia“, ir prie balsėmis perteiktą miško ūžesį pratesia kitokiais, žmogaus kukčiojimą primenančiais garsais. Panašiai, eilutė „Skamba ir žvangs, gaudžia varpai“ (psl. 152) perpinama dvejopais garsais, melodingais ir šiurkščiais, varpo tonais ir turbūt žvangiančių grandinių disonansais, kurie nurodo į poeto sąmonėje išskylančią mirties mintį. Tai, ką ryškina detalės, kartais atkartojamos eilėraščių struktūra, einanti nuo gražių vaizdų iki tokių, kur atsiveria grožio prasmingumo, t.y. gamtos reikšmės įprasminimo, sąmoningo žmogaus perspektyva. Pirmąjį „Lie-

tuva brangi“ posmelį Maironis pradeda šitokiais žodžiais: „Grazi tu, mano brangi tėvyne“, o paskutinijį užsklendžia du kartus pakartodamas, kad prasminga gražiąją tėvynę darbai ir žodžiais girti: „Ne veltui bočiai Tave taip gynė / Ne veltui dainiai plačiai išgynė“ (52). Eilėraščio progresiją nuo grožio iki atviro prasmės teigimo pažymi ir įprasmina ne vis gražesni, puikesni, puošnesni Lietuvos vaizdai, bet su žmogaus kalba susiję, kaskart į didesnio prasmingumo planą pakelti įvaizdžiai: sesutės daina, vyturelio giesmė, bendra malda. Lietuvos gamtovaizdis visu savo grožiu atskleidžia tada, kai į jį žiūrime, ir kartu vienokiu ar kitokiu būdu, sąmoningais dainos ir maldos žodžiais gamtos grožį pripažįstame, jį išreiškiame ir išdainuojame.

Regėjimo ir įprasminimo, tikrovės ir sąmonės, gamtos pasaulio ir poetinio žodžio planai Maironio lyrikos tiek susiliecia, kad neįmanoma jų santykio išreikšti Vandos Zaborskaitės naudojama ribos sąvoka. Kritikė randa, kad Maironis, nors jis aiškiai junta gamtos pasaulio artumą, vis dėlto išgyvena aštrią kūrėjo „aš“ ir pasaulio vienos nuo kito atsiskyrimo sąmogę: tarp poeto ir tikrovės atsiranda neperžengiama riba, kurios neišdildo, nepažeidžia nei eilėraščio konstrukcija, nei vaizdų dinamika, nei kalbinė išraiška. Mano supratimu, vidaus ir išorės pasaulių priešpastatymas Maironio lyrikai charakteringas tik ta prasme, kad poetas mato skirtumą tarp sąmonės procesų ir gamtos reiškių. Tai dvi sferos, kurios jo kūrinuose nesuaplauna: ir poeto sąmonė ir pasaulis išlaiko savo autonomiją ir todėl gali būti skaitytojo išgyvenami kaip du skirtingi eilėraščio veiksmo šaltiniai. Todėl Maironio lyrikos nerandame simbolistinių lyrikoje peizažų, kurie gamtą paverčia įrankiu kūrėjo vidiniams pasauliui perteikti ar sukurti. Čia nematyti nei tos kiek vėliau pasirodžiusios tendencijos sąmogę ir tikrovę suskaldyti, jas deformuoti ir tuo būdu sukurti koliažus, kur dedama vienas prie kito subjektyvių pergyvenimų fragmentai ir tikrovės atplaišos. Maironio kūrybai daugiau charakteringos kūrėjo „aš“ ir pasaulio autonomijos nepažeidžiančios paralelės, pavyzdžiui „Trakų pilies“ senų rūmų ir stebėtojo jausmų dvilypę perspektyvą ar eilėraštyje „Dvi žvaigždės“, žvaigždės ir poeto nuotaikos sugretinimas. Tiesa, vienu kitu Maironio lyrikos paralelės eina Zaborskaitės pastebėto nesuderinamumo linkme, ir tada poetui atsiveria lūžio perspektyva: poeto

siela yra jautri, liūdinti, o gamta — rami, nejaucianti, akla. Šitoki kūrėjo sąmonės atitolimą nuo tikrovės skaitytojui išduoda žodis „tik“: „Užmigo žemė. Tik dangaus / Nėgėta akys...“ (psl. 84). Tai signalas, kad poeto mintis pereina iš vienos nuotaikos į kitą, kad harmoningi santykiai išyra, kad kalbančiojo sąmonė neišvengiamai pažeista, skausminga. Vienas Maironio eilėraščių, „Vakaro mintys“, šią disharmoniją perkelia į vaizduotės plotmę ir eilėrašties mums įtaigauja, kad poeto matomas skirtumas tarp vidaus ir išorės pasaulių ne tik poetui atneša niūrią nuotaiką, bet taip pat grįauja jo pastikėjimą vaizduote ir tuo pačiu poetiniu žodžiu. Aklos gamtos akivaizdoje vaizduotės kūriniai atsiveria praraja; jie poetui tėra „vaizduotės monai“, atskilę nuo gamtos gyvybinių versnių, beprasmi. Žodžiai ir realybė atsiskiria.

Tačiau šitokia pesimistiška, poetinį žodį realybę priešpastatanti sielos būseną Maironiui nėra natūrali. Ją tiktų laikyti literatūrinio motyvu, atėjusiu iš šalies kartu su vienu kitu stipriai prasiimančiom romantinio pobūdžio eilėraščių formom. Poeto stipriausieji kūriniai, tiek savo išvirsine struktūra, tiek poetiškėje užslėptais niuansais, atskleidžia visiškai kitokią pasaulėjautą, poeto gyvą, spontanišką, harmoningą gamtos pergyvenimą, jo vaizduotės tendenciją praeiti pro daiktų išvirsinės savybės ir atrasti daiktus jungiančias, kartais labai paprastas, bet įsimeniančias detales, pavyzdžiui formos ar spalvos panašumus. Lygiagrečiai einančios, romantikų kūrinuose dažnai sutinkamos, kūrėjo išvidinį ir išorinį pasaulį kartu jungiančios ir išskiriančios paralelės Maironio lyrikos neretai pasipuošia kryžminiais ryšiais, kurie suveda į vienybę gamtą ir žmogų. Pavyzdžiui tegul bus „Uosis ir žmogus“. Žmogaus gyvenimo ciklui atvaizduoti Maironis čia pasirenka medžio įvaizdį, nes medis, kaip žmogus, keičiasi, pakencia metų laikais, stiebiasi į dangų; jis žmogui lygus. Tačiau žmogus ir medžio gyvenimo paralelizmą poetas praturtina visai nelauktu vaizdu. Žmogus uosį nukerta ir iš jo padaro lopšį kūdikui. Tuo būdu uosis virsta žmogaus gyvenimo dalimi; jis ne medis, augantis šalia žmogaus, bet žmogaus darbu ir daina įprasminama medžio forma. Šis sintetinis ir save dvi skirtingas, medžio ir žmogaus perspektyvas suimantis įvaizdis yra tikras eilėraščio mazgas, jo gyvoji siela, ne romantizmo įkvėpta literatūrinė figūra, bet istoriniu požiūriu ankstyvesnis, liaudies dainų dvi-

Pirmojo „Pavasario balsų“ leidimo viršelis

siai būdingas dviejų sferų sulydimas.

Panašus požiūris pasikartoja „Dainoje“. Tai vienas įspūdingiausių Maironio kūrinių, stebinančių ne savo plastiškumu (Zaborskaitė, tiesa, žavisi realistiškais „Dainos“ geltonplaukių vaizdais: „čia ir galvos laikysena, ir rankų judesys, ir aukštyn pakelto veido svajinga išraiška“ (6), bet kažkokiu išvidiniu svytėjimu, visa gaubiančia harmonija, kurią aš aiškiau poetiškėje atsiveriančia eilėraščio vaizdų vienybe. Pavyzdžiui, pirmojo posmelio Dubysos pakrančių saulėtekio scena sugretina saulės ir vandens motyvus. Spėjame, kad saulę ir vandenį poetas išgyvena kaip du gamtos reiškinius, nušviestus tuo pačiu, vaizdą jungiančiu, iš vandens išnyrančios saulės spindėjimu. Saulės motyvą mūsų vaizduotėje susiriša su toliau duodamu geltonplaukių mergaičių vaizdu, nes čia pasikartoja dvi saulėtekio detalės: forma bei spalva, apvalumas ir geltonumas. Tai du bruožai, kuriuos lengvai prisikiriame ir saulei ir geltonplaukėms. Mergaičių kasos („po rasas... šukuojamos“) poetui tikriausia panašios ir saulės spindulių, rytmetį virš Dubysos išskylančių, vandens laisais pasipuošusius. Šitokia „Dainos“ vaizdų dinamika mums padės suprasti turbūt to paties laikotarpio, gal net iš tos paties poeto patirties išaugusi *Jaunosios Lietuvos* saulėtekio scena: „Pakilo saulutė, bet dar neaukštai; / Dar braukia rasas nuo kasų, / O rasos, kaip perlai, ant lapų sužibo, / Vainikų galvelės prie žemės nudribo.“ (7) Čia vaizdas yra literatūrinis, paremtas personifikacija, gražus, bet kiek dirbtinis, sudarantis stiprią vizualinių išpūdžių „Dainoje“ personifikacija išnyksta; tie du jos siūlai, žmogus ir gamtos motyvai, atsiriša, išsiskiria. Eilėraščio centre atsistoja gyvas žmogus, dainuojantis mergaitės, o rytmečio rasa virsta garsiniu bei judesio savybių turintis upės, Dubysos, motyvas, kuris poeto yra įvairiai atkartojamas tai mergaičių šnekos, tai jų dainos ar ašarų, tai svietimosios Uralo upės formomis. Spėjame, kad tekantčios (poetui tikriausia ir šnekantčios) Dubysos motyvas kaip tik yra tas magiškas elementas, kuris „Dainai“ suteikia nuostabią, eilėraštyje iš vidaus nusiviečiančią jėgą, judesio. Jis įgalina poetą apjungti, tarsi juosta apjuosti įvairius eilėraščių elementus ir tuo pačiu atstatyti gamtos ir žmogaus harmoniją; kuri čia egzistuoja ne literatūrinėmis priemonėmis plotmėje, bet yra vyraujanti, visa kontroliuojanti, giliai poetiškėje užslėpta perspektyva.

VANDENS MOTYVAS

Vandens motyvą tiktų analizuoti kiek detaliau, nes jis yra vienas poeto ypatingų megestamų lietuviško gamtovaizdžio fragmentų, bet taip pat tas eilėraščių elementas, kuris atskleidžia pačius giliausius Maironio svajonių sluoksnius. Vanduo poetą patraukia savo esminėmis savybėmis. Jei skaitytojas, eilėraštyje skaitydamas, pastebi ir žavisi vandens ir jo variantų: upių, ežerų, kas kadų, marių, išvirsinę charakteristiką, pvz. poeto upei suteiktą spalvą, jos aukštų krantų grožį ir t.t., tai poeto vaizduotė vandenį išgyvena kaip tam tikrą megestamą, turinčią specifinę, poeto akį patraukiančias savybes. Maironio atveju, vanduo yra turbūt pajuntamas kaip sąmonės atitiktumo, turintis žmogaus mąstymo procesui būdingų savybių. Pavyzdžiui, vanduo yra judrus; jis keičiasi, neturi atsparumo deformacijai, o sąmonė, pasaulio reiškinys mąstydamas, pasauliui pasiūdo, prima jo formas. Ir vanduo ir sąmonė daiktus atspindi, jiems duoda gilumą. Vandenyje daiktai skęsta, pranyksta, o žmogaus sąmonėje bei pasamoje užsimiršta, užkrenta žmogaus patirties fragmentai. Vanduo gali virsti garsu, t.y. jis gali įgauti formą (pvz. bangų, kas padės suprasti turbūt to paties laikotarpio, gal net iš tos paties poeto patirties išaugusi *Jaunosios Lietuvos* saulėtekio scena: „Pakilo saulutė, bet dar neaukštai; / Dar braukia rasas nuo kasų, / O rasos, kaip perlai, ant lapų sužibo, / Vainikų galvelės prie žemės nudribo.“ (7) Čia vaizdas yra literatūrinis, paremtas personifikacija, gražus, bet kiek dirbtinis, sudarantis stiprią vizualinių išpūdžių „Dainoje“ personifikacija išnyksta; tie du jos siūlai, žmogus ir gamtos motyvai, atsiriša, išsiskiria. Eilėraščio centre atsistoja gyvas žmogus, dainuojantis mergaitės, o rytmečio rasa virsta garsiniu bei judesio savybių turintis upės, Dubysos, motyvas, kuris poeto yra įvairiai atkartojamas tai mergaičių šnekos, tai jų dainos ar ašarų, tai svietimosios Uralo upės formomis. Spėjame, kad tekantčios (poetui tikriausia ir šnekantčios) Dubysos motyvas kaip tik yra tas magiškas elementas, kuris „Dainai“ suteikia nuostabią, eilėraštyje iš vidaus nusiviečiančią jėgą, judesio. Jis įgalina poetą apjungti, tarsi juosta apjuosti įvairius eilėraščių elementus ir tuo pačiu atstatyti gamtos ir žmogaus harmoniją; kuri čia egzistuoja ne literatūrinėmis priemonėmis plotmėje, bet yra vyraujanti, visa kontroliuojanti, giliai poetiškėje užslėpta perspektyva.

Maironio giesmės galia

(Atkelta iš 1 psl.)

nepaprastas, jį kalbines, glostęs ir klausęs, kuo norėtų būti. Jonukas aiškiai atsakęs, kad būsiąs kunigas. Tai tikrai širdis jaudinąs vaizdas: vaikelis Maironis ant didžiojo mūsų tautos vado vyskupo Valančiaus kelių! Ir pagaliau, kas atidengs visas Dievo Apvaizdos paslaptis?

Kyla mintys, ar tikrai ne per vyskupo Valančiaus maldas Visagalis iškėlė Maironi į tokias dvasines aukštumas? Kazin, ar pačiam Maironiui kada nors kilo panaši mintis. Juk visa čia, žemėje, žmogui atrodo taip natūralu ir paprasta. Tik už ilgesnio laiko nuotolių mes pagaliau naujų šviesos išvystame senus vaizdus, išsineriančius iš metų klodo.

Panašiai ir su Maironi. Prasilinkus penkioms dešimtims metų nuo mirties, Maironis nebėra toks pat, kokį jį matė klierikai seminarijoje ar praeiviai gatvėse — paniurusi, tariamai nesuprasta, išskandinti ilgesio bei nerimo, net priešų šmeižta, nusivylusį nepriklausomybės kasdienę tikrovę, palenką amžius ir nebe gerbiama naujosios kartos poetų.

Bet penkiasdešimt metų srovė, lyg antrojo krikšto vanduo, nuplovė nuo Maironio visas kasdienybės dulkes, visas žmogishkos buities išblukancias žymes — ir mes jau pradėdame matyti Maironi kaip tikrą savo tautos milžiną — didingą, galimą, išskaidrėjusį ir sykiu gyvą, realų, nemarų...

Kaip Dievo žmogus, aukšto laipnio Bažnyčios pareigūnas ir sykiu pagrindinis tautos poetas, jis yra unikumas. Kai kas Maironių yra bandęs lyginti su senovės Lietuvos vaidila, bet nesėkmingai, nes istoriškai ne visai žinome, kas tas vaidila buvo. Maironis lygintas ir su Senojo Testamento žydų pranašais, kurie taip pat buvo poetai, bet irgi ne visai vykusiai, nes skirtingos plotmės. Geriausia būtų nelyginti Maironio su nieku, o palikti tokį, koks jis iš tikrųjų yra — mūsų tautos religinis svyturis ir mūsų poezijos klasikas.

Religinėje plotmėje Maironis pradėjo švariai žėrėti nuo pat ankstyvos jaunystės. Laikai buvo nerami ir pavojingi. Iš Vakarų atėjo išgyvena kaip tam tikrą megestamą, turinčią specifinę, poeto akį patraukiančias savybes. Maironio atveju, vanduo yra turbūt pajuntamas kaip sąmonės atitiktumo, turintis žmogaus mąstymo procesui būdingų savybių. Pavyzdžiui, vanduo yra judrus; jis keičiasi, neturi atsparumo deformacijai, o sąmonė, pasaulio reiškinys mąstydamas, pasauliui pasiūdo, prima jo formas. Ir vanduo ir sąmonė daiktus atspindi, jiems duoda gilumą. Vandenyje daiktai skęsta, pranyksta, o žmogaus sąmonėje bei pasamoje užsimiršta, užkrenta žmogaus patirties fragmentai. Vanduo gali virsti garsu, t.y. jis gali įgauti formą (pvz. bangų, kas padės suprasti turbūt to paties laikotarpio, gal net iš tos paties poeto patirties išaugusi *Jaunosios Lietuvos* saulėtekio scena: „Pakilo saulutė, bet dar neaukštai; / Dar braukia rasas nuo kasų, / O rasos, kaip perlai, ant lapų sužibo, / Vainikų galvelės prie žemės nudribo.“ (7) Čia vaizdas yra literatūrinis, paremtas personifikacija, gražus, bet kiek dirbtinis, sudarantis stiprią vizualinių išpūdžių „Dainoje“ personifikacija išnyksta; tie du jos siūlai, žmogus ir gamtos motyvai, atsiriša, išsiskiria. Eilėraščio centre atsistoja gyvas žmogus, dainuojantis mergaitės, o rytmečio rasa virsta garsiniu bei judesio savybių turintis upės, Dubysos, motyvas, kuris poeto yra įvairiai atkartojamas tai mergaičių šnekos, tai jų dainos ar ašarų, tai svietimosios Uralo upės formomis. Spėjame, kad tekantčios (poetui tikriausia ir šnekantčios) Dubysos motyvas kaip tik yra tas magiškas elementas, kuris „Dainai“ suteikia nuostabią, eilėraštyje iš vidaus nusiviečiančią jėgą, judesio. Jis įgalina poetą apjungti, tarsi juosta apjuosti įvairius eilėraščių elementus ir tuo pačiu atstatyti gamtos ir žmogaus harmoniją; kuri čia egzistuoja ne literatūrinėmis priemonėmis plotmėje, bet yra vyraujanti, visa kontroliuojanti, giliai poetiškėje užslėpta perspektyva.

Maironis, nors, kaip poetas, jautrus ir neramus, savo pašaukimo ilgame kelyje nesiblaškę, opios problemos apie kunigystę ir poezi-

jos santykį nelietė, savo įsipareigojimus Dievui rimtai atliko. Šis aukšto laipnio dvasininkas kaip tik altorių šešėliuose ieškojo ir atrado ramybę bei įkvėpimą. Be to, jis, kaip seminarijos rektorius, išleido į gyvenimą šimtus lietuvių kunigų, kurie liaudyje ugdė ne vien evangeliją, bet ir lietuviybę. Maironis jiems visiems buvo dvasinis vadovas ir stipriausias autoritetas.

Net komunistai nepajėgė atskratyti šiuo žmogui. Nori ar nenori, reikia jam statyti paminklus, rašyti apie jį knygas, verstį jo poeziją į rusų kalbą... Kam jau kam, bet Maironiui, kaip ir Mažvydui, Sirvydui, Daukšai, Donelaičiui, Valančiui, Strazdeliui, Baranaskui, neprisegi „tamsybinko“ etiketės, taip begėdiškai prisegamos šio meto Lietuvos kunigijai.

Taigi, ir prieš penkiasdešimt metų miręs Maironis tebėra gyvas Kristaus milios liudininkas savo keturių milijonų pavergtai tautai, pikčiausiai pasmerkęs komunistą. Atsiminkime tik šį Maironio posmą:

Prakeiktas, kurs pragaro juodo nuodais
Tau tikinčią šaldys kratinę;
Prakeiktas piktasis, kurs velnio nagais
Tau viltį išplės paskutinę.

Ar tai ne Maironio ekskomunikacijos komunistui?

Kadaise, užgultas liūdesio, Maironis dejavo:

Užmirš mano giesmes. Poetai kiti
Leškos įkvėpimo brangaus...

Kaip matome, čia Maironis labai klydo. Tiesa, po jo mirties Lietuvos poetai nuolat ieškojo naujų įkvėpimo šaltinių — tai nieko blogo — bet Maironio giesmė niekad nebuvo ir nebus užmiršta, nes ji išsivertė iš didelio poeto širdies — sakykume: iš patios tautos skausmo versnių.

Jei kas nori žinoti Maironio giesmės jėgą, tegul nuvažiuos į Vilnių nueina į bažnyčias, kai po mišų žmonės pragysta „Apsaugok, Aukščiausias, tai mylimą šalį, kur mūsų sodybos, kur bočių kapai...“ Tai daugiau, negu giesmė — tai prislėgtos minios šauksmas, kuris, rodos, pralauš barokinius skliautus ir sujudina, supurtys Dievo sėta. Tai tokia yra Maironio kaip poeto galybė.

Todėl labai prasminga, kad jo mirties penkiasdešimtmėčiui paminėti lietuviai rašytojai suvažiuo į Clevelandą.

Savo kultūrinės veiklos gvyoje atmosferoje, ypač dabar, šioje šventovėje, mes visų labiausiai turime dėkoti Viešpačiui, kad jis pakreipė Maironi į mūsų tautą. Pavojai buvo baisūs. Pradžioje juk pats Maironis rašė lenkiškai ir lengvai galėjo tapti antroju Mickevičium. Bet Visagalis palenkė poeto širdį į savo tautą, tuomet beveik beraštę, suvargusią, pavergtą, be savo knygos, be išpuoselėtų literatūrinių kalbos...

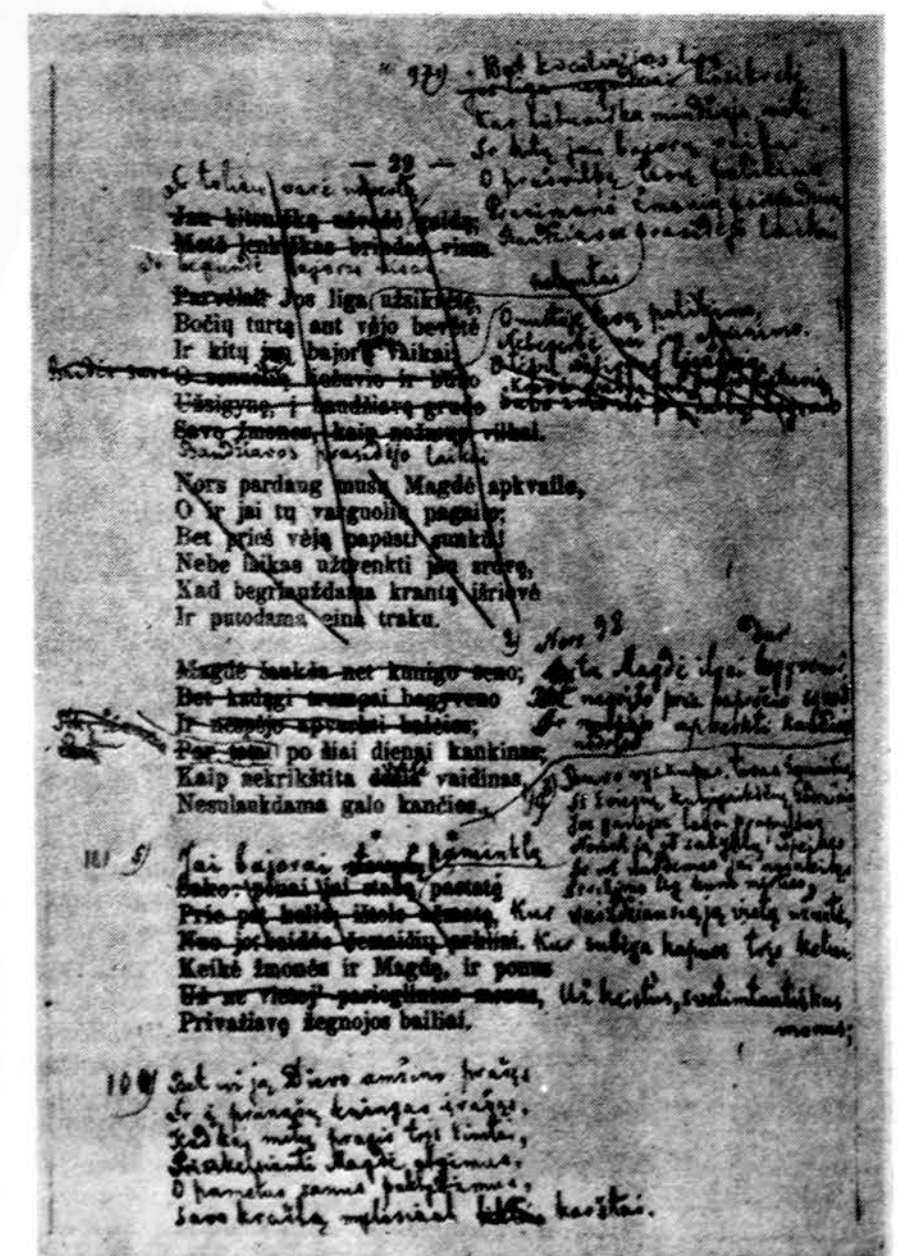
Tai begalinė Danguaus malonė, nulemusi naują ir kūrybingą gadybę Lietuvai.

tolimajam marias. Pirmoji šių dviejų sferų yra žmogaus egzistencijos, kasdienybės plotmė, o antrąją tiktų laikyti žmogų traukiančia, bet jam kiek svetima bei mįslinga ar net pavojinga transcendencijos erdve. Čia išryškėja dar vienas upės ir poeto sąmonės bei vaizduotės panašumas. Jei upė liečia ir krantą ir marias, tai poeto vaizduotė ir atsiremia į medžiaginį pasaulį ir siekia jį viršyti, suprasti, pakeisti ir šiuo kūrybiniu veiksmu peržengti ribą, skiriančią gamtinį ir antgamtinį pasaulius. Upė dar galima palyginti su giliausiu poeto troškimu galia, nes jos abi skverbiasi į priekį, viena į marias, kita į idealo kraštą.

Jei Maironis būtų simbolistas, jis vandens bei upės įvaizdžius išmąstytų, patikslintų taip, kad jie virstų žmogaus sąmonės simboliu. Jei jis kryptų į modernizmo pusę, jis galėtų dėmesį sukoncentruoti į eilėraščių rėmuose vykstantį kūrybinį procesą ir jį mums atskleisti poetinį mąstymą pamėgdžiojančiomis upės metaforomis. Tačiau Maironio lyrika nei simbolistinė, nei į save žvel-

gianti. Iš vienos pusės ji atvira liaudies dainų poetinei sampratai ir, iš kitos, ji stipriai sąlygojama istorinio momento reikalavimų ir todėl neužsidaro savyje. Ji visiškai neina į hermetinę pusę ir todėl poeto pajusta vandens ir poetinio mąstymo panašumą išreiškia personifikacija ar metafora. Pavyzdžiui, Maironis sako, kad jis norėtų pasemti naują poezijos šaltinį (psl. 11); kitame eilėraštyje Baltija poetui prabyla paslaptingu, t.y. poezijos balsu (psl. 87). Italijos gondolių daina Maironio širdį svajonių harmonija pripildo (psl. 113). Jei į eilėraštyje poetas įjungia upės motyvą, jį paprastai aidu atkartoja dainos garsais. Upės ir dainos vaizdai kartais dedami vienas po kito ir tuo būdu dar daugiau išryškina jų paralelizmą: „Bekit, bekite! mūsų upės ir marias giliausias! / Ir skambekit mūsų dainos po šalis plačiausias“ (psl. 53). Šis upės ar aplamai vandens ir poezijos motyvų sugretinimas Maironio lyrikos yra ne atsitiktinis, bet vienas esminių

(Nukelta į 3 psl.)

Maironio ranka įrašyti taisyimai, rengiant poemą „Raseinių Magdė“ antrąjį leidimą. Braukymai, keitimai ir papildymai rodo didelį Maironio reiklumą sau pačiam, o taipgi sunkų, aukašališką kruopštumą kūrybinį darbą.

(Atkelta iš 2 psl.)

poeto vaizduotės polinkį. Jis nukreipia skaitytojo dėmesį į Maironio būdingą poetinės metamorfozės procesą, kurį bandysiu išryškinti „Nuo Birutės kalno“ vaizdais. Eilėraštis pradamas nuostabiai gražiu Baltijos vaizdu: „Išsispus platiai vakarų vilnimis“. Tačiau su antrąja eilute vizualinis išpūdis nutrūksta. Poetas pajunta Baltijos jėgą, kuri jam yra ne kas kita kaip troškimų pagimdyta žodžių jėga, t.y. poetinės išraiškos jėga. Palaipsniui eilėraštis atsiskleidžia savo giliaja prasme. Jis ne tiek išveda jūros audrą ir poeto nerimo paralelę, bet greičiau jūros jėgą transponuoja į kūrybinio įkvėpimo plotmę ir ta prasme pakeičia gamtinę energiją į kūrybinę. Šitokią energijos transformaciją laikau viena svarbiausių Maironio vaizduotės tendencijų.

Vandens motyvas turi dvejopą ar trejopą funkciją. Vienur, pvz., „Vakaras ant Keturių Kantų ežero“, jis ženklina poeto dinamiškai išgyvenamą erdvę, kuri tai pati pasipuošia poetišku grožiu, tai sudinamina poeto svajonę, ją nukreipdama į idealo pusę. Kitur vanduo yra laidas, surišantis poeto regėjimo fragmentus asociacijos, ne loginių perėjimų būdu. Neretai su vandens motyvu visas eilėraštis įgauna vieningumo, dinamiškumo, svajingumo. Štai „Alpių viršūnių“ peizažas; nors jis didingas, poetui ir tuo pačiu skaitytojui jis atrodo be jausmo, statiškas, vienodas. Poeto vaizduotė nutraukia, jai užkerta kelią kieta Alpių uola, medžiaga, neturinti vandens savybių. Visiškai kitokia išpūdis sudaro žymiai vieningesnis bei jausmingesnis „Rigi Kūlm“. Čia poeto žvilgsnis iškyla virš debesų ar žemyn žvelgdamas, sustoja ties žaliais, siūbuojančiais ežerais, ne uola. Alpių šalis poetui prazysta rožėmis, ežerai virsta baltomis, ūkais ir dangų kylančiomis kaskadomis, o svajonės veržiasi į Dubysos pakrantes. Vandens motyvas ten, kur jis nėra dirbtina, literatūrinė tema, išjudina Maironio vaizduotę ir daugiau nei kuris kitas pasaulio elementų poetą skatina svajoti. Nei ugnis, nei žemė, nei oras Maironiui neturi vandens magiškosios galios. Todėl, kai poetas liūdnam, jis šią niūrią būseną išreiškia vandens motyvą išjungiančiais vaizdais. Jam, pavyzdžiui, atrodo, kad ažuolai „skundžiasi“, „tarp laukų be rasos“ (psl. 148). Kai svajonės pranyksta, poetas randa, kad „Pati Dubysa siauresnė teka“ (psl. 151) ar kad žmogaus gyvenimas panašus į paukščio kelią „iš mėlyno oro“ (psl. 150).

Atskirai galima paminėti baladę „Juratė ir Kastytis“, vieną vėlyvesnių Maironio kūrinių, kur, šalia poeto apsakojamos legendos, poetiškai ir vaizdų detalėse, net pagrindinėse baladės kompozicijos linijose eina dar kitas pasakojimo siūlas, surišantis du Maironio poetinio mąstymo polių — vyriškąjį ir moteriškąjį. Žvejo Kastyčio portretas baladėje praturtėja poetui charakteringais bruožais. Kastytis svajoja, ir marios išplaukęs, jis iš vandens traukia tinklų-minčių giją, jo vidinė jėga iš akių spinduliais trykšta. Juratės, t.y. regėjimo, traukia jis atsako valingo irklotojo judesiu, o gintaro rūmuos, laimingas, „stebuklingas“ / Marių pasakas sapnuoja“ (psl. 251). Šiam dinamiškam Kastyčiui Maironis priešpastato Juratę, jai suteikdamas nežemiško žavesio ir, idomu, žodžių galios! Baladėje Kastytis lieka tylus, nebylys; Juratė pirmoji ji prakalbina. Todėl, gintaro rūmams subyrėjus, į krantą atrieda banga, kalbanti Juratės balsu. Jos liūdus tonus rezonuoja tyli, prislopinta, Juratės ir Kastyčio legendos prasmės pilnai nesuprantanti, pamariais dainuojama lietuviškos moters daina. Tai, ką ši baladė lietuvi tik nujaucia, žino legendos pasakotojas, Maironis. Jis kreipiasi į skaitytojus ir jiems atskleidžia lietuviškos dainos prasmę, audrą ir jėgą susiedamas ne su Kastyčiu, bet su moteriškąjį legendos personažą, su Jurate. Autoriaus minties kryptį aš norėčiau apibūdinti šitaip: jei baladės pradžioje jėga yra vyriško svajotojo žymė, tai pabaigoje ji reiškia mylinčią ir dainuojančią, svajones kartais žodžiu, o kartais tyla išreiškiančią moterį.

svajonės ir troškimai

Svajingo kūrėjo portretas, „Juratė ir Kastytis“ perteikiamas užuominomis, pilnai atsiskleidžia trijuose *Pavasario balsų* skyriuose. Pirmoji rinkinio dalis, „Poezija“, sutelkia refleksijas, kurias tektų laikyti autoriaus *art poétique*. Iš eilės trečiasis („Vasaros naktys“) ir ketvirtasis („Dienų sielvartai“) skyriai pateikia visą pluoštą egotistinio pobūdžio eilėraščių, kur stipriai prasiškiša poezijos bei poeto tema, įpinta į metaforas ar tiesioginius poeto pasisakymus. Vyraujantis estetiškas požiūris čia yra romantinis ta prasme, kad poeziją autorius sieja su jausmo išraiška. Tai pirmiausia pastebime eilėraščių semantiniame plane, tokiuose žodžiuose, kaip ilgesys, troškimas, nerimas, sapnai, svajonė, kancija ir t.t. Autorius mums nupiešia užsivajojusio, kenciančio, vienišo ir iš žmonių tarpo iškrito kūrėjo portretą ir įtaigauja mintį, kad jaudrinta, skausminga emocinė būseną yra ta vidinė spyruoklė, kuri varo į priekį lyrinį kūrybinį vyksmą.

Pavasario balsų emocingumas mus turbūt klaidina. Jis dėmesį nukreipia į išvirstinę Maironio poetinės sampratos formą, nuslepia poeto minties gelmę ir turbūt ne vieną neatidų rinkinio skaitytoją pastato tos minios pusėje, kurią Maironis satyrinio plunksna užkabino. Minia poeto nesupranta; ji tik lengvabūdiškai sprendžia ir poetui prisauga banaliu epitetu: „poetas — nutarė — graudus“ (psl. 15). Žodis „graudus“ skaitytojui ir poetui turi kitokią reikšmę, nes pirmasis jį supranta kasdieniškai, o kitas poetiškai. Šitoks nesupratimas tikriausiai skiria ir mus nuo Maironio. Mes Maironio emocingumą paverčiame sentimentalumu, tačiau Maironis, savo pergyvenimų gelmę pažįstantis poetas, tokiais žodžiais kaip liūdesys, kancija, sopulys ir t.t. išreiškia ne kasdieninį, bet su pačiais giliausiais sielos troškimais, su poetiniu regėjimu susijusį jausmą. *Pavasario balsuose* iš tikrųjų galima rasti dvejopą pobūdžio eilėraščių. Vieni jų, man atrodo, autobiografiniai, atsiradę specifinių išgyvenimų bei įvykių įtakoje, pagrįsti retorinės poezijos principu, tiesa, dinamiški ir stipriai veikiantys, bet neturį to kai kuriems Maironio kūriniams būdingo žodžių pilnumo, rezonanso (Pvz. „Aš nežinau“, „Skausmo skundas“, „Draugo liūdesys“). Juose, idomu, autorius retai naudoja žodį svajonė ar regėjimas. Kiti *Pavasario balsų* egotistiniai eilėraščiai pasipuošia svajonių, troškimų, sapnų įvaizdžiais ir, mano nuomone, išreiškia viso poeto dvasinį bei kūrybinį galiomis pajustą emociją, pergyvenimą, kurį šiandien turbūt pavadinume egzistenciniu. Čia poezija kyla iš gilaus sielos nerimo, iš tuštumos sąmonės, ir kartais turi savitą, pergyvenimo pobūdį išduodantį, semantinį lauką. Pavyzdžiui, „Skurdžio valandų“ kancijos bei skausmo motyvus papildoma „dvasios regėjimo“ sąvoka. Panašiai „Troškimuose“ skaitome, kad poeto jausmas ateina iš „dvasios“, „Vasaros naktys“ jis kyla „iš sielos“, kitur, iš dangaus, „sparnais atakuoja“. Pajautos tuštumos išpūdį poetas perduoda žodžiais alkis ar badas,

Maironis ir jūra

Kūrybine jėga, mintimi ir forma vienas išpūdingiausių Maironio eilėraščių yra jūros bangavimu skambantis „Nuo Birutės kalno“. Idomu ir tai, kad įvaizduota, bet savo išvalga labai tikra šio eilėraščio genezė buvo akstinas ir kitam poetui, Jurgiui Blekaitiui, sukurti taipgi jūrinį eilėraštį „Mare nostrum“, kurio lyrinis herojus yra kaip tik pats Maironis anuo pajūrinio įkvėpimo momentu. Abu tuos eilėraščius vienas po kito čia ir spausdiname.

NUO BIRUTĖS KALNO

Maironis

Išsispus platiai vakarų vilnimis
Man krūtinei užliek savo šalta banga
Ar tą galią suteik, ko ta trokšta širdis,
Taip galingai išreikšt, kaip ir tu Baltija!

Kaip ilgėjau tavęs, begaline, plati!
Ir kaip tavo išgirst paslaptinių balsų
Aš geidžiau, tu pati vien suprasti gali,
Nes per amžius plati nenuitildai bangų!

Liūdna man! Gal ir tau? O kodėl, nežinau;
Vien tik vėtrų prašau, kad užkauktų smarkiau:
Užmiršimo ramaus ir tarp jų nematau,
Betgi trokštu sau marių prie šono arčiau.

Trokštu draugo arčiau: juo tikėti galiu;
Jis, kaip audrą, nujaus mano sielos skausmus;
Paslapties neišduos savo veidu tamsiu
Ir per amžius paliks, kaip ir aš, neramus.

MARE NOSTRUM

Jurgis Blekaitis

„Išsispus platiai vakarų vilnimis
Man krūtinei užliek savo šalta banga“.

Siūbavo Baltija vilnim vakarėm,
ir iš jo sapno plaukė Lietuva.
Saulėleidžio bures dangių išskleidus,
sparnuota valtim skriejo virš vandens,
nebesulaikoma kaip apreiškimas.
O pro mirazą rūšiai šaukė bangos.
Lyg bandos pašiautais gaurais stumbrų,
jos strimagalviais veržėsi ir krantų,
jos šniokė, debčiojo smaragdinėm akim
ir virto jam putodamos po kojom.

Siūravo pušys. Sūris vėjai taršę
jo plaukus, juodą rūbą ir mintis,
— Kad taip ir man! Kad taip visa jėga
išreikšti visa, kas širdy privitynko.
Taip šelt, taip šaukt — laisvai, iš pat gelmių! —

(Jam dingtelėjo šypsanti mintis,
kad juk ir Baltija pati eiliuoja!
Herojiškai hegzametrais skanduoja
bangas. Tik jūra — be cezurų.
Čia susukutų posmų neiškok.
O rimai? Jų yra: štai, katera
rimuojasi su debesies skara,
abi vienodai plyšta, kibirkščiuoja
ir taikstosi užliet mane).

— O, ne!
Ne aš — paveikslas Viešpaties. Tai jūra.
Viršum gyvybę gindančių gelmių

o teigiamai pergyvenimo aspektą vadina sapnu, užburta svajone ir t.t. Neretai Maironio parinktos metaforos yra tiek stiprios, jos taip aiškiai nurodo į kažkokį didžiulį sielos subrūdimą, sukrėtimą, kad neįmanoma jų laikyti literatūrine puošmena, sentimentalia detale ar vienu gyvenimo momentu ar asmeniui susirijusio pergyvenimo išraiška. Šie eilėraščių, pavyzdžiui, „Nuo Birutės kalno“, „Skurdžio valandų“, „Troškimai“ ne tiek autobiografiniai, mimetikos principu pagrįsti kūrinių — ne meilės lyrika — kiek langas, atvertas į poeto kūrybinę gelmę, kur tuštumas, kažkokio net pačiam kūrėjui nesupranto trūkumo mintis virsta žodžiais, Maironis sako, kad „ilgėjimos mintys eilių eilė-

Maironio paminklinė skulptūra prie Maironio namų Kaune, kur šiuo metu yra Literatūros muziejus. Paminklas pokario metais yra sukurtas skulptoriaus G. Jokūbonio.

tokiom bangom Kūrėjo mintys verda...
Ir man — kūryba? Ne. Man juodas darbas.
Dėl rimu nenuimstu per naktis.
O Jis gal tik lengvučiai susvajojo —
ir stoji bedugnėje dangaus
liepsnojančios, kaip žodis Jo, žvaigždynai.
Prieš juos — kas mano žodis? Ir kas aš?

Lyg atsakydama, žara užgeso,
ir šurpas nukrėtė pušis. Purslais
aptaškė jį banga. Tačiau jo mintys
ir patios jau ištvino vilnimis.

— Ar mes — mes galime nebūt? Ištirpt visatoj.
Nebeklausyt skaudžių žmogaus sapnų.
Daina man duota. Ne. Aš duotas dainai.
Ir šaukia ji prabilt, kaip Jis, kaip jūra.
Aš — Dievo tarnas ir todėl — tautos.
Kiekvieno pilkojo vargdenio tarnas.
Aš būdinu ir brandinu jame
brangiusiųjų sapnų — laisvę, laisvę, laisvę...
Lyg pasaką, jam Lietuvą seku.
O pat, dar gyvas, virstu į paminklą.
Kas mano marmurėjantiam veide
dar bežvelgtų nerimą ir audrą?
Jam rodės, kad ne vakaras — dvasia
Ūmai pritemo.

— O vakarės vilnys —
dar šįnaktį jas įlietu į eiles.
— Tarpe paširpusių pušų Maironis
sutirpo su šešėliais. Vieniūmon
jis tolinos skubiu žingsniu. Paminklas
žingsniavo marmurinėn ateitin.
Naktis ir kunigo drabužis slėpė,
kad jo krūtinei blaškos Baltija.

nemeluoto skambėjimo ir tiksliai nurodo į tą kūrybinį polėkį, kuris įsakmiai poeto „krūtinei vilnim kilnoja“ (psl. 119). Objektas, į kurį krypsna Maironio troškimai *Pavasario balsų* lyrikai, išreiškiamas įvairiai. Jis ir pasakų šalis, ir žvaigždė, ir moters veidas, kartais Lietuva, Dubysos, Nevėžio kraštas; kitur idealo trauka įsikūnija siūbuojančių marių pavidalu. Jas, kaip Kastytis Juratę, poetas norėtų pajusti „prie šono“, „trokštu sau marių prie šono arčiau“ (psl. 87). Troškimai poetą kartais veda atgal ir virsta noru regėti laiko miglose pasendusių tautos praeitį, viener, kitur gal pasamoneje užsilikusis asmeninės patirties momentus. Tačiau mūsų dėmesį

labiausiai patraukia Maironio poetinės vizijos neapibrėžtumas. Štai, lyg neradus objekto, ji poeto samonėje prasiiveržia klausimų pyne: „Kas tas paslaptis suprastų?... Kas atsakymą atrastų? Ko ji trokšta? Ko vaitoja? (psl. 128). Ji poetą vilioja „mesti posmais“, bet pati nepasirodo. Liūdesio momentu poetas prisipažįsta neradęs, ko ieškojo. Jam tyla atrodo, kad jis troškumus tik išvirstine forma yra pridengęs: „Nepasotinės amžino bado jį tik pridengiau rūbais šalnos“ (psl. 148).

Maironio tendenciją svajonių neišsakyti ir jas išreikšti nedrasiais, miglotais sakiniais galima aiškinti panašiai kaip V. Mykolaitis-Putinas, kuris teigė, kad

PARVISTA ATMINČIAI. 1947. ST. CARTE POSTALE

Ar ai kaltas, kad mano širdis
Nemokėta iš karto akim?
Kad tiek giliai apgautas vilnis
Nesimė, kaip mano akys?
Kad šitai pasakiusi mokytoja
Tos kokių jai troškė kankė?
Kiek jautėsi atskleista vėtrų,
Kiek ir buvusios žvėries neties!
Kiek ant lūpų apfalo maldų,
Kiek naminomis cinant kankė!
Ar naujos paisties bijo?
Ar kad, sakant, pūvė, bėmė?
Žmonis šįpą iš veido šaukdamas,
Kad man rūpoms klejais tikiu:
Joms nematoma mano vėdus:
Aš ir laimės pavojais vaikau!
Bet ar šitai hitaip beklėtiu,
Nors je pragara mano regiu?

Nemėlėnčiai įsisto drasia
So kas, drasia, gaudė, pakilęs
Šita aišros man akys?
Nesimė, kaip mano akys?
Kad šitai pasakiusi mokytoja
Tos kokių jai troškė kankė?
Kiek jautėsi atskleista vėtrų,
Kiek ir buvusios žvėries neties!
Kiek ant lūpų apfalo maldų,
Kiek naminomis cinant kankė!
Ar naujos paisties bijo?
Ar kad, sakant, pūvė, bėmė?
Žmonis šįpą iš veido šaukdamas,
Kad man rūpoms klejais tikiu:
Joms nematoma mano vėdus:
Aš ir laimės pavojais vaikau!
Bet ar šitai hitaip beklėtiu,
Nors je pragara mano regiu?

Atvirlaiškio su Maironio rankraščiu ir autografu faktimilė. Vienoje atvirlaiškio pusėje įprastas, daug kur matomas Monaco pajūrio vaizdas su Maironio padėka ir sveikinimu arigališkėms, o kitoje atvirlaiškio pusėje eilėraštis, kuris „Pavasario balsų“ laidose pažymėtas antrašte „Ar aš kaltas“. Atvir-

laiškis be datos ir be pašto antspaudo, greičiausiai siųstas voke. Ne vienas Maironio eilėraštis savo temomis liudija, kad poetas yra buvęs Šveicarijoje ir Italijoje. Bet jokių pėdsakų nerandame, kad būtų lankęsis ir Monaco, gal jame buvdamas, yra sukūręs ir atvirlaiškyje įrašytą eilėraštį. Net ir

eilėraščio sukūrimo metai nėra aiškūs: Kaune 1947 metais išleistas „Pavasario balsuos“ nurodomi 1913, o Vilniuje 1956 metais Maironio Rinkinių raštų pirmame tome nurodomi 1909.

(Iš K. Bradūno archyvo)

Maironis savy jautė konfliktą tarp širdies norų ir kunigo pareigų ir todėl negalėjo savo jausmų atvirlai išreikšti. Šis argumentas patrauklus, tačiau jis paremtas prielaida, kad Maironio egotistinė poezija tėra meilės lyrika, o tie minėti poeto sielos troškimai, susiklosčiusių aplinkybių autobiografinė detalė. Mano supratimu, Maironio lyrikos gliebi troškimai, jei jie sietini su konkrečiais išgyvenimais, tikriausiai siekia žymiai toliau nei kunigystės metai, gal vaikystės dienas, gal pačius pirmuosius, džiaugsmingus, bet vėliau pamirštus poeto kontaktus su pasauliu, su artimaisiais, ar net su žodžių magika, kurią Maironis galėjo pajusti, besiklausydamas Vandos Zaborskaitės minimo senuko Kveselio pasakojimų (8) Ar šis senukas nebus vienas pirmųjų Maironio įkvėpėjų? Galbūt jį galėtume laikyti prototipu to milžinapio senelio, kurį Maironis eilėraštyje „Poeto noras“ norėtų iš istorijos puslapių ar iš savo atminties prikelti? Eilėraštis „Praeitie“ įdomiai suldo asmeninės ir istorinės patirties perspektyvas, tarsi poetas, užsimojęs Lietuvos praeitį atkurti, jautų išvidinių prisiminimų trauką ir jį spalva nuspalvintų iš istorijos knygų paimtus motyvus.

Kodėl Maironio lyrika neatveria asmeninio pobūdžio praeities prisiminimų? Kodėl poetas savo troškimų neįvelka į džiaugsmingų vaikystės išgyvenimų rūbą? Priežastį būtų keletas. Pirmia, Maironis pradėjo rašyti tuo metu, kai dauguma poetų pasamones pasauliu dar nesidomėjo ir savo žodį išlaikė aiškų, tiesą, audringą ir romantišką, bet aplamai samoningą. Pirmieji prancūzų ar rusų simbolistų bandymai peržengti ribą į vaikystės ar kolektyvos pasamones pasaulį Maironio negalėjo žavėti. Antra, Maironis save laikė visos tautos poetu, ir ši idealistinė, visuomeninė samprata galėjo jam užkirsti kelią atgal į tolimos vaikystės pergyvenimus. Praeitie poetą domino tik tautos istorijos prasmė, tik tiek, kiek ji formavo atgimimo laikotarpio tautinę samonę. Neįsitvirtinusi praeityje, Maironio svajonė nekūrė nei ateities, nei dabarties vizijų, nes ateitis poetui atrodė tolima, dar neišgyventas ir neišvengiamai miglotas laikas, pasiekiamas tik retoriniu žodžiu, o dabartis, tai momentas, nuolat virstantis vakarykščia diena. Šitokia neigiamai laiko nuojauta Maironis išreiškia „Troškimuose“. Akimiriai poeto mintis stablėti ties praeitimi ir jaunyste, paskui išsilięja nepasotintų troškimų banga ir pagaliau įsisamonina į laiko tėkmę: „Tavo norams mažai visados; / Negana valandos dabarties; / Gaila tau vakarykščės dienos“. Eilėraštis užsklandžiamas siūbuojančių marių vaizdu, kuris sugretina vidinį ir išorinį, vandens ir poeto emocijos judesius, juos išbalansuoja. Susidaro pusiausvyros išpūdis, dvi jėgos išsilygina ir poeto sielos svajonės, lyg neradusios laiko ar erdvės, į kuriuos galėtų atsiremti, poeto neveda nei į Lietuvą, nei prie marių, kur poetui „Poezijos“ eilėraštys išslysta tarp deimais. Troškimai, įsiterpę tarp dabarties ir praeities, nesuranda objekto, vizija negali įsikūnyti.

Maironio pageidavimu, po mirties ant jo antkapio buvo iškalti iš *Roseinių Magdės* paimti žodžiai: „Kaip man gaila to balto senelio...“ Iš trijų galimų simbolių, kurių kiekvienas pabrėžia skirtingą jo kūrybos polių — senelio, moters ir vandens — Maironis pasirinko tą, kuris išreiškia Lietuvos atgimimo idėją. Patriotinis elementas nebuvo Maironio lyrikai vienintelis, bet jis, aišku, sąlygojo kitus ir nubrėžė rėmus, į kuriuos turėjo įtilpti poetinė jo idealo išraiška.

Išnašos

1. Visos Maironio citatos paimtos iš 17-os, Bernardo Bradūno redaguotos *Pavasario balsų* leidimo: Maironis, *Pavasario balsai*, Roma, 1952.
2. Juozas Brazaitis, *Raštai*, II, psl. 175.
3. Vanda Zaborskaitė, *Maironis*, Vilnius, 1968, psl. 35.
4. A. Nyka-Nilūnas, „Maironio likimo paraštėje“. Aidų leidinys Nr. VII: *Maironis, Jo gimimo šimtmečiui paminėti*, Brooklyn, 1963, psl. 9.
5. Brazaitis, psl. 42.
6. Zaborskaitė, psl. 132.
7. *Jaunoji Lietuva*, Londonas, 1963, psl. 29.
8. Zaborskaitė, psl. 31.

Buvau Maironio mokinys Pluoštelis atsiminimų

JUOZAS PRUNSKIS

Pirmą kartą Maironį sutikau 1927 m. rugsėjo mėnesį Kauno kunigų seminarijos sode. Susitikimo aplinkybės buvo ypatingos. Baigęs Rokiškio gimnaziją, dvejus metus mokytojavau, kad studijoms lėšų susitaupyčiau ir gerai apsisivystyčiau prieš studijas į seminariją. Žinojau, kad seminarijoje pirmi treji metai skirti gimnazijos kursui. Nebenorėjau tų mokslų kartoti, o įstoti tiesiai į ketvirtą kursą. Buves seminarijos prefektas a. kun. V. Butvilas man patarė paduoti prašymą į Teologijos — filosofijos fakulteto Teologijos skyrių, o kai priima studijot teologiją, tai priims ir į seminariją.

Tačiau taip neišėjo. Fakulteto vadovybė nusprendė, kad tas kaimo vyrukas nesiorientuoja, irš mane ne į teologijos, o į filosofijos skyrių, nes niekas gi iš pasauliečių nestodavo teologijos studijuoti. Atvažiavau į Kauną su studentais vidury rugsėjo, kai mokslas seminarijoje jau buvo prasidėjęs, ir mano įstojimas pasidarė labai problematiškas.

Užėjau pas savo gimnazijos draugus, tada jau klierikus. Jų tarpe buvo ir dabartinis vysk. A. Deksnys. Visi jie man patarė kreiptis į rektorių — Maironį. Sakė, geriausia jį pagauti, kai po pietų iš seminarijos profesorių valgyklos eina į savo namus.

Palaukiau. Netrukus pastebėjau sodnėlio lygiais takais be-einančią Maironį. Ejo lėtai, lyg susimastęs, toks rimtas. Priėjęs pasveikinau ir pabučiauvau ranką. Taip mane buvo primokė draugai klierikai. Ne tai, kad Maironis mėgtų šitokią gestą, bet, sakė, jam patinka jauno žmogaus nuolankumas. Išdėdė Maironiui visą reikalą. Tikriausiai, būtų neapkęs viskas pasibaigę, bet laimė viena iš širdiečių vienuolyno vadovų Antalieptėje — mokytoja Ona Žostautaitė, dabar jau mirusi, man buvo prigrisusi važiavanti į Kauną sustoti Panevėžyje, užėmė pasikabint su vyskupu K. Paltaurku ir pati buvo įdėjusi vyskupui rekomendacinį laišką. Vyskupas gi man įteikė laišką Maironiui, prašydamas priimti į seminariją. Tas ir nulėmė. Pasukį girdėjau iš kitų profesorių, kad Maironis pasakė — jeigu jau vyskupas to nori, tegu būna klierikas.

Ir taip prasidėjo mano penkeri metai studijų seminarijoje, kuriai vadovavo Maironis. Visi klierikai jį labai gerbė. Taip pat ir profesoriai, nes juk jie buvo jo buvę mokiniai. Jis reguliariai ateidavo į pamokas. Ne taip, kaip pvz. prof. B. Česnys, kuris didelę dalį pasakytų praleisdavo, o ir ateidavo pusę pamokos pavėlavęs, o buvo labai gilus žmogus ir sunkius dogmatines teologijos klausimus aiškiai dėstydavo.

Pirmaisiais metais man teko klausytis Maironio dėstomo pasaulinės literatūros istorijos kurso. Maironis dalyką žinojo. Buvo gi net parašęs vadovėlį. Tačiau jo knyga buvo konspektinė, dėstydamas irgi toks suglaustas. Veikiau nenagrinėdavau, tai ne per daug mėsą pasaulinę literatūrą pažinome.

Pamokose Maironis buvo irgi rimtas. Neprisimeniu, kad būtų kada pasakęs kokį anekdotą. Liejo tik pagrindinius duomenis. Bet kartais ir jam uždėdavo tokia lyg lengvesnė nuotaika. Atsimenu, kartą iššaukė vieną iš mūsų klasės draugų atsakinėti. Tas toks flegmatikas. Košia vieną žodį po kito, taip lėtai, lyg patyldamas. Maironis pažvelgė į jį ir prabilo: — Nu tai, nu tai (toks buvo jo priežodis) — kad Tamsta kaip šlapia višta...

Mes nesijuokėme ir po to savo kolegoms nepajuokdavome. Jis dabar yra daugelio žinomas, gerbiamas kunigas Amerikoje.

Maironiui nebuvo jokios problemos klasėje palaikyti drausmę. Mums rodė, kad kitaip ir būti negali. Turime būti rimtai susikaupti. O ne su visais profesoriais taip buvo. Atsimenu, mielas kompozitorius prel. Teodoras Brazys dėstė giedojimą. Turėdavome į vieną dižiulę aulę — klasę suėiti apie 200 žmonių. Kad ir klierikai, bet gi visi jauni. Prof. Brazys mokydavo vaikščiodamas priešais mus nuo

vieno klasės galo iki kito. Kai jis būdavo vienoje pusėje, tai kita taip ir pradėdavo žiti, kaip bičių avilys. Jis pasukdavo į aną pusę, padarydavo rūstesnį veidą ir šūkteldavo „Nurimkit“. Bet kas čia nurims. Jau kitoj pusėj triukšmas kyla. Man net dabar gaila to mie-lo, nuolaidaus, švelnaus muziko.

Maironis mums nuo ketvirtro kurso dėstė moralinę teologiją. Ypač gerai dėstė traktatą apie teisingumą. Lengvai vartojo lotynų kalbą. Vadovėlio neturėjome, teko pasikaitas užrašyti, ir tai man labai padėjo vėlesniam žurnalistiniam darbui.

Maironis ne vien aiškiai dėstydavo dorovės mokslo pagrindus, bet stengėsi mus ir praktiškai paruošti išpažinčių klausymui, spręsdamas su mumis visokius atsitikimus, tada kazusais vadinamus. Mes net turėdavome teisę jo klausyti, kas seminarijos tvarkoje šiaip jau nebuvo priimta per pasikaitas daryti. Atsimenu, kartą Maironį paklausiau, kaip reikėtų spręsti šitokią atsitikimą: po aršio kautynių lauke guli labai daug sužeistų. Sanitarinis skyrius nebegali visiems suteikti pagalbos. Medicinos personalas vaikšto tarp sužeistų ir užkabina ženklius, kurį reikia griebti tuojau gelbėti, o kuriam jau nebėra vilties, taigi — palikti. Vienas sunkiai sužeistas, pamatęs, kad jam užkabino ženklą, jog jis paliekamas lauke mirčiai, prišliaužęs prie kaimyno, sukeitė ženklus, sau prisikabin-damas, kad reikia jį gelbėti. Kaip tokį atsitikimą reikėtų spręsti? Maironis neatsiliepė visu griežtumu. Suminėjo, kad gi čia gyvybės ir mirties atvejis, lyg duodamas suprasti, kad mirčiai žiūrint į akis, susidaro priežastis atliadumui...

Seminarijos profesoriai ateidavo šeštadieniais ir prieš šventes klausyti išpažinčių. Maironis neateidavo. Bet ateidavo, tada seminarijoje net nedėstęs, kan. Tu-mas Vaižgantas. Jis ir bažnyčioje pasilikdavo toks truputį ekscent-rikas. Žiūrėk, nueis į zakrastiją, užsidės kamžą, eina per bažnyčią išpažinčių klausyti. Staiga jam į galvą sauja mintis, kad būtų gerai pirmą patį išpažintį atlikti. Tai jis čia pat bažnyčioje nusiplėšia kamžą, klaupia su klierikais prie kito kunigo klausyklos, atlieka išpažintį ir tada pats eina klierikų klausyti.

Pasitaiko, kad kuris klierikas turi kokių abejonių dėl pašaukimo. Tumui norisi žinoti, kelintus me-tus jis jau yra klierikas. Tai Tu-mas ir klausia:

— Ar giliai esi jau į mokslą įbrideš?

Is viso Vaižgantas buvo toks mielas, bet kitoniskas. Atsimenu, buvo mano tetos Marijos Gineitytės vestuvės. Ją su Kaziu Žuliu (vėliau abudu Sibiro kankiniai) su-tuokė Vaižgantas. Man su klieriku Paukščiu teko būti Vytauto bažnyčioje liudininkais. Po šliūbo, Vaižgantas pakvietė mudu su Paukščiu į kleboniją. Radome jį begrauziantį obuolį. Išėjęs į kitą kambarį, į dešinę ranką paėmė du obuolius, ištiesė mums ir emė pats toliau graužti, spaudydamas grū-dus. Jis prabilo maždaug taip:

— Matai, pane (toks buvo jo prie-žodis). Tfu, pane. Kai aš esu žino-

mas rašytojas, tfu pane, tai turiu gausiai šliūbo...

Maironis mylėjo klierikus. Kai spalio mėnesį ateidavo jo var-dinių diena, mes seminarijoje gau-davome pagerintas maisto porci-jas. Pavasarį suorganizuodavo visos seminarijos klierikų išplau-kimą garlaiviu Nemuno upe. Plau-kė Maironis, profesoriai. Mes, klie-rikai, užtraukdavome kokią mėgiamą Maironio dainą. Nu-plaukę prie numatytų sodybų, bū-davome kaimiečių pavaisinti skai-niai išvirta sriuba. Nuotaika būdavo pakili, draugiška su žmo-nėmis. Bet Maironis labai tarp klierikų nesimaišydavo. Daugiau būdavo su kolegomis profesoriais.

Kartą, atsimenu, jau plaukėme atgal į Kauną. Geroj nuotaikoj bū-dami klierikai pradėjo laivo sraig-telius knibinėti ir paleido inkarą, kurs nudažėdė į dugną ir nusken-do. Maironis tuo buvo labai ne-patenkintas. Kai kas sakė, kad jau daugiau nebeveis mūsų laivais...

Maironį mes labai gerbėme, branginome. Jo vardinį progą nueidavo klierikų delegacijos ir jo namus pasveikinti. Ir man, bū-nant kurso seniūnu, teko kartą sveikinimo kalbėlę pasakyti, tik dabar man neajauku, kad, rodos, ta mano kalba buvo skystoka. Mai-ronis parodydavo pasitenkinimą.

Primindavo, kad ateis laikas, ka-da mes turėsime užimti jį, vyren-rių vietą, ir įtaigodavo ruošius...

Bet neteko patirti, kad kuris iš mūsų būtų su Maironiui taip ar-čiau, draugiškiau kalbėjęs. Šiuo atžvilgiu jau net šaltasis Jankas kartais pasirodydavo artimesnis. Atsimenu, kartą, jau buvau tada kunigas, sutinku Janką, einantį pasivaikščioti Aleksoto tiltu. Jis mėgdavo panemune pavaikščioti. Staiga Jankas mane sustabdė ir paklausė:

— Tai kaip Jums atrodo mūsų teatro uždanga, žinai, ta rūtelė?

— Prelate, — atsiliepiu, — kad man nelabai tenka vaikščioti į tea-trą, negalėčiau net pasakyti savo nuomonės.

Ką Jankas pakėlė akis ir lyg su to-kią rūstesnę rimtimą prabilo: — Tai koks tu redaktorius, kad nevaikštį į teatrą?

Jis žinojo, kad tada redagavau „XX Amžių“.

Maironio laikais seminarijoje buvo labai lietuviška dvasia. Mes dažnai užplėsdavome lietuviš-ką dainą. Laisvai veikė visuo-menininkų, abstinentių draugij-lės. Leidome šapirografuotą lietuvišką laikraštėlį. Skaitydavo-me dienraštį „Rytą“.

Maironis buvo ir rūpestingas administratorius. Prie jo buvo įvykdytos reikšmingos statybos seminarijoje.

Nors mes Maironį, kaip sakoma, gerbėme ir mylėjome iš tolo, bet teko girdėti, kad jis buvo mielas, draugiškas privačiuose pobūviuose su rašytojais ir kitais kultūri-ninkais.

Seminarijoje Maironis buvo vi-siems autoritetas, aristokratiškai orus, ne taip kaip pvz. prof. Pra-nas Dovydaitis, dėstęs lyginamą-jų religijų istoriją. Šis imponavo-mus naujais mokslinių duome-nų bagazu, bet turėjo savy ir pro-vincoliškų bruožų. Kartą įėjęs į profesorių kambarį, radau Dovy-daitį išsitiesusį, besilisintį sofoje.

Maironis Kauno kunigų seminarijos sode.

Matėsi, kad buvo nuo daugelio darbų pervargęs. Kiek sumišęs, kreipiausi į jį, kaip į kitus profeso-rius, kurie visi buvo dvasiškiai: — Laba diena, kunige profeso-riau...

Dovydaitis pakėlė akis ir prata-rė:

— O gal ir teisingai sakai, gal man ir reikėjo būti kunigui...

Maironis brangino tradicines religines vertybes. Jis drauge su klierikais atlikinėdavo rekolek-cijas. Kartą tokių rekolekcijų me-tu didžiojo salėje man buvo pa-vesta atlikti skaitymus. Maironis veliau prasiarė, kad jam darė įspidį toks raiškus nors ir žinomų

dalykų (pvz. lotyniškos giesmės žodžių) išryškinimas ir jis papra-šė pavesti man skaitymus ir baž-nyčioje. Deja, didelėje bažnyčio-s erdvėje be mikrofono mano plu-čiai jau nebeišnešė ir buvau nuo tos pareigos nuimtas.

Maironis brangino Mišias. Atei-davo jų aukoti į seminarijos baž-nyčią. Kai brangius mūsų poetas mirė, iš jo testamentą vykdymo gavau laišką, kad velionis paliko po 200 litų kiekvienam kunigui, kuris buvo įšventintas jo mirimo metais, kad atlaikytume po dešim-tį Mišių už jo sielą. Tai buvo 1932 metai.

NAUJI LEIDINIAI

• AIDAI, 1982, gegužės-bir-želio mėn., Nr. 3. Dvimešesinis kultūros žurnalas. Leidžia lietu-viai pranciškonai. Vyr. redaktori-us — dr. Leonardas Andriekus, O.F.M., 361 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Adminis-truoja Benvenutas Ramanauskas, O.F.M. Administracijos ir redak-cijos adresas tas pats. Žurnalo metinė prenumerata — 15 dol.

Pirmaisiais šiame numeryje yra minima JAV Lietuvių Bendruomenės 30 metų sukaktis. To pobūdžio straipsnis „Psimiz-mui dirvos nėra“ yra parašytas Vytauto Volerto. Į istorinę bei reli-ginę praeitį žvelgia Viktoras Gidžiūnas, O.F.M., tyrinėdamas Marijos kultą Lietuvoje iki protestantizmo atoslūgio. Poe-tiškai šį kartą skirti net šeši pusla-piai: tai Lietuvos šių dienų pogrindžio poezija, paimita iš pogrindinio leidinio „Pastogė“.

Visi eilėraščiai jau ne mėgėjiški, o liudijantys talentą ir profesio-nalumą. Tačiau pats svariausias naujųjų „Aidų“ straipsnis yra Vinco Maciūno „Vadovo Biržis-ko inasas lituanistikon“. Raštas akademinio sukirpimo, dokumen-tinis — su prof. V. Biržiškos niekur neskelbtų laišku ištrauko-mis, su spalvingais jo asmeni-

kojo gyvenimo momentais ir su giliu žvilgsniu į jo knyginių dar-bų istorinę prasmę. Kiekvienam reikšmingas akiračio prapletimas ir Janinos K. Reklaitienės straipsnis „Šiuolaikinės lietuvių kalbos reikšmė kalbotyroje“. Naujiena bus ir Antano Rubšio studijos tęsinys „Išėjimas iš Egipt-o: likimnis Šv. Rašto įvykis“. Turbūt mūsų šio pobūdžio mokslinėje literatūroje tokio lygio ir tokio metodo parašytos studijos dar nėra buvę. Tai nemažas žingsnis pirmyn. Nepamiršta ir beletristika. Jos alkanstantieji skanės nauja laureato Jurgio Jonkaus novelė „Tu, mirtie, ne tokia stipri...“.

Apžvalginę žurnalo dalyje V. Bagdanavičius liečia žmogų ir istoriją Maceinos svarstyme; Alf. Nakas aprašo Lietuvių Bendruomenės jubiliejinę iškilmes ir laureatų pagerbimą Detroit; Birutė Cipliauskaitė prisimena Domą ir Sofiją Jasaičius; Saulius Pašilis rašo apie nesėkmingą ateizmo akciją okupuotoje Lietuvoje, o Isolda I. Požėlaitė-Davis aptaria Australijoje gyve-nančios skulptorės Ievos Pocienės kūrybą.

Recenzuojamos šios knygos: Antano Tulio „Inteligentų stalas“ (Aug. R.), Prof. Viktoro Biržiškos „Gyventų dienų prisiminimai“ (Aug. R.) ir Matildos Strimaitės-Melienės „Kryželiai Arkti-koje“ (J.Ž.).

Numeris iliustruotas Ados Korsakaitės-Sutkuvienės, A. Kulpavičiaus, A. Galdiko, Ievos Pocienės, M. Stankūnienės ir lietuvių liaudies meno kūrinių nuotraukomis.

Nuomonės ir pastabos

Plonėjanti kultūros žievė

Kaune per pirmą bolševikmetį, orui atšilus, su draugais ėjau į kiną. Pakeliui linksmai svaidėme sniego gniūžtes, taikydami į stulpus. Kelios netyčia bumbtelė-jo į uždargą laikraščio kioską. Nežinojome, kad ten sėdi kioski-ninkė su raudonarmiečių karinin-ku. Meiluziai, suprantama, labai išsigando. Netrukus išgirdome iš paskos atlekiantį raudonarmietį, dargi su naganu rankoje. Stoj! Stoj! Bėgti buvo per vėlu, tad sustojė laukėme, ką jis mums pasakys. Laimė būta žmogiško leitenanto. Šiek tiek pašukavęs apie chuliganizmą, kalbėdamas, Sibi-rią, jis aprimo, net susigraudino. Ėmė aiškinti, kad gatvėje svaidy-ti gniūžtes į kioskus yra nekultū-ringa, taip niekas nesielgia Sovietų Sąjungoje. Tuo viskas ir baigėsi. Pasidėjome elgtis kultū-ringai. Jis sugrįžo į kioską, o mes nuskubėjome žiūrėti herojiško Mosfilmo.

Šiandien, jei kas prie progos (o jų dažnėja) man prikiša elgsenos nekultūringumą, tuoj prisimenu aną linksnį nuotyki.

Štai, gegužės mėn. „Akiračiuo-se“ panašia prasme gaunu pamok-ką iš Algirdo Tito Antanaičio skiltyse „Atvirai kalbant“. Jo supratimu, esu „ne visai kultū-ringai nušnekėjęs“, recenzuodamas E. Cinzo romaną „Mona“, prirašiau ištisas „dvi skiltis nieko bendro su knyga neturinčių priekabų jos autoriui“. Savo recenziją užklėjau „piktų insinua-cijų šešėliais“.

Didžiai vertinu rašytoją E. Cinzą. Ne mažiau vertinu ir mūsų kultūros prievaizdą, gaivų kritiką A. T. Antanaitį. Jis tauriai užsto-ja prozos meistrai. Bet aš nesu-tinku su prielaida, kad mano pastabos apie E. Cinzą slepia kažkokį priekabingą pyktį. Ko man pykti ant žmogaus, kuris tap- jdomiai rašo. Recenzijoje juk gali-ma, skaitytojus informuojant, trumpai paminėti autoriaus vienio-kias ar kitokias tendencijas. Nematau nieko blogo, jei rašyto-jas, pasiilgęs savųjų, pakartoti-nai keliauja į gimtąjį kraštą, bičiuliaujasi su tenyksiškais litera-tais, šnekučiuojasi su leidyklos redaktore, pagiria jų kultūros pažangą. Geri santykiai su valsty-biniais leidėjais (ten gi kitokių nėra) rašytojui atveria naujas galimybes knygų išleidimui. O kam gi rašomos knygos? At-spausdinimui ir išplatitimui žmonėse. Argi apie tai rašyti nede-ra?

Nepatinka A. T. Antanaičiui mano pastaba, jog E. Cinzas savo raštuose atsibiroja nuo dabar-tinių mūsų tautos problemų. Nežiūrint meniško, jo proza tebėra mums tolimo belgiško gyvenimo vaizdavimas. Šitaip samprotaudamas, nieko nereika-lauju iš autoriaus. Jis pats gerai žino, kokios temos jį labiausiai užgauna.

Savo recenzijoje vienu sakiniu paminėjau visiems žinomą dabar-tinių Lietuvos valdovų netole-stantiškumą. Jie užgniauzia ideji-skai nepatikimų išievi literatūrą bei spaudą. E. Cinzui padaryta nedidelė išimtis, nes jis savo raštuose (kiek esu skaitęs) išlika politiškai „švarus“. Žinoma,

vienur kitur pasisako prieš despo-tizmą, o tai gi ne naujiena: rašy-tojai Lietuvoje irgi laisvai puola Vakaruose protarpiais išdyga-tancius tironus. Ir dar kaip.

Tarsi norėdamas paryškinti išie-vių kūrybos spausdinimo gali-mybes Lietuvoje, A. T. Antanaitis rašo: „Kiek žinau, sovietinėje Lietuvoje įvairiuose leidiniuose buvo atspausdinti ne vieno išie-vijos rašytojo eilėraščiai, įskai-tant B. Brazdžionį, A. Nykū-Nilū-ną, H. Radauską, S. Santvarą, Vl. Šlaitą; tai pati leidykla išleido F. Kiršos, J. Tysliavos, A. Mackaus, A. Tulio, M. Katiliškio rinkinius raštus ar knygas. Nė vieno jų anti-bolševikišku nusistatymu suabejo-ti nebūtų galima“.

Prie šio sąrašo pridėčiau J. Meko, L. Suteimos, V. Bogutaitės eilėraščius. Ir aš neabejoju sumi-nyti autorių demokratiškumą. Tačiau, beskaitant A. T. Antanai-čio išvedžiojimus, susidaro įspū-dis, kad spaudos laisvės reikalai Vilniuje yra iš pagrindų pasikei-tę, lyg „Vaga“ būtų pasirodusi be-jokių varžymų išiešti ir B. Brazdžionio būsimą rinktinę, ir H. Nagį, ir K. Bradūną. Kaip tik šių poetų knygos, kaip nors patekė į Lietuvą, yra ten labai vertinamos, eina iš rankų į rankas. Jei antibolševikiškas E. Cinzas jau gali Sovietų Lietuvoje išiešti savo apsakymų tomą, kodėl gi nepa-bando laimę B. Pūkelevičiūtė, Vyt. Alantas, J. Gliadau ir kiti išievi-jos prozininkai. Liet. vos skaityto-jams būtų įdomu laisvai susipa-zinti su jų romanais. Turėtų nel-dėti ir Bronys Raila, kurio neįsparduoti „Paguodos“ tomai tebedūla išievių leidykloje, o ten, esu tikras, bematant būtų išpirkti. Nemažesnis sėkmės susilauktų ir Antano Maceinos knygos.

Deja, tai tik utopinis sapnas, kurį sukėlė A. T. Antanaičio gera-vališkumas. Literatūrinis tikrovė ten dar yra labai ūkanota. Kai je spausdino Lietuvių poezijos antologiją, nenorėdami kompromituoti, turėjo norom nenorom atspausdinti B. Brazdžionio ir J. Kosu-Alek-sandrisko priekartinio laiko-tarpio poezijos pavyzdžius. Bet šiaip nei B. Brazdžionis, nei J. Aistis kaip pirmaeiliai poetai jiems dabar neegzistuoja. Jei jie pastaruoju laiku spausdina išie-vijos poetus ar rašytojus, tai tik nuodugnai išmatavę jų antity-biškumo tūrį. Kas per stipriai yra sviedęs ar dar vis svaigdo gniūžtes į sovietijos pylimus, esu tikras, dar ilgai ilgai nepakliūs net į jų perio-diką.

Apie tuos dalykus vertėtų dažniau šnekti. Tolerancijos reikšmė, rašytojų laikysena Lie-tuvos pavergėjo atžvilgiu, bendra-vimo su dabartine Lietuvos kultū-ra prapletimas — tos ir kitos problemos turi gaivinti mūsų rašinius. Todėl nesiauju nusiz-nengęs kultūrai su savo proble-mine įžanga E. Cinzo romano recenzijoje. Jei mano rašliaus tonas kai kam atrodo priekabus, įsijaučiu į padėtį: mūsų epochoje kultūrinio atsparumo žievė suplonėja, kad dažnai jaučiamės įžeisti, užgauti, nuskrastinti.

Pranas Visvydas

XIV-oji Vinco Krėvės literatūrinė premija

Keturioliktoji Vinco Krėvės var-do literatūrinė premija, skiriama kas antri metai už grožinės lite-ratūros kūrinių, išleistą išieviu, bus įteikta 8.m. rudenį. Premija skiria Lietuvių akademinis sambūris Montrealyje, Kanadoje. Iki šiol šią premiją yra laimėję še-mūs rašytojai: Jonas Aistis, Jonas Mekas, Algimantas Mac-kus, Kostas Ostrauskas, Vincas Ramonas, Marius Katiliškis, Antanas Vaičiulaitis, Lita Sute-ma, Juozas Krališkaitis, Eduar-das Cinzas, Tomas Venclova ir Henrikas Nagys. Leidyklos arba patys autoriai prašomi atsitiesti bent po vieną egzempliorių 1980-

• KARYS, 1982 m., Nr. 4. Pasaulio lietuvių karių — vetera-nų mėnesinis žurnalas. Redaguoja Zigmąs Raulinaitis. Adminis-truoja Alfonsas Samušis. Redakcijos ir administracijos adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Metinė prenumerata — 15 dol.

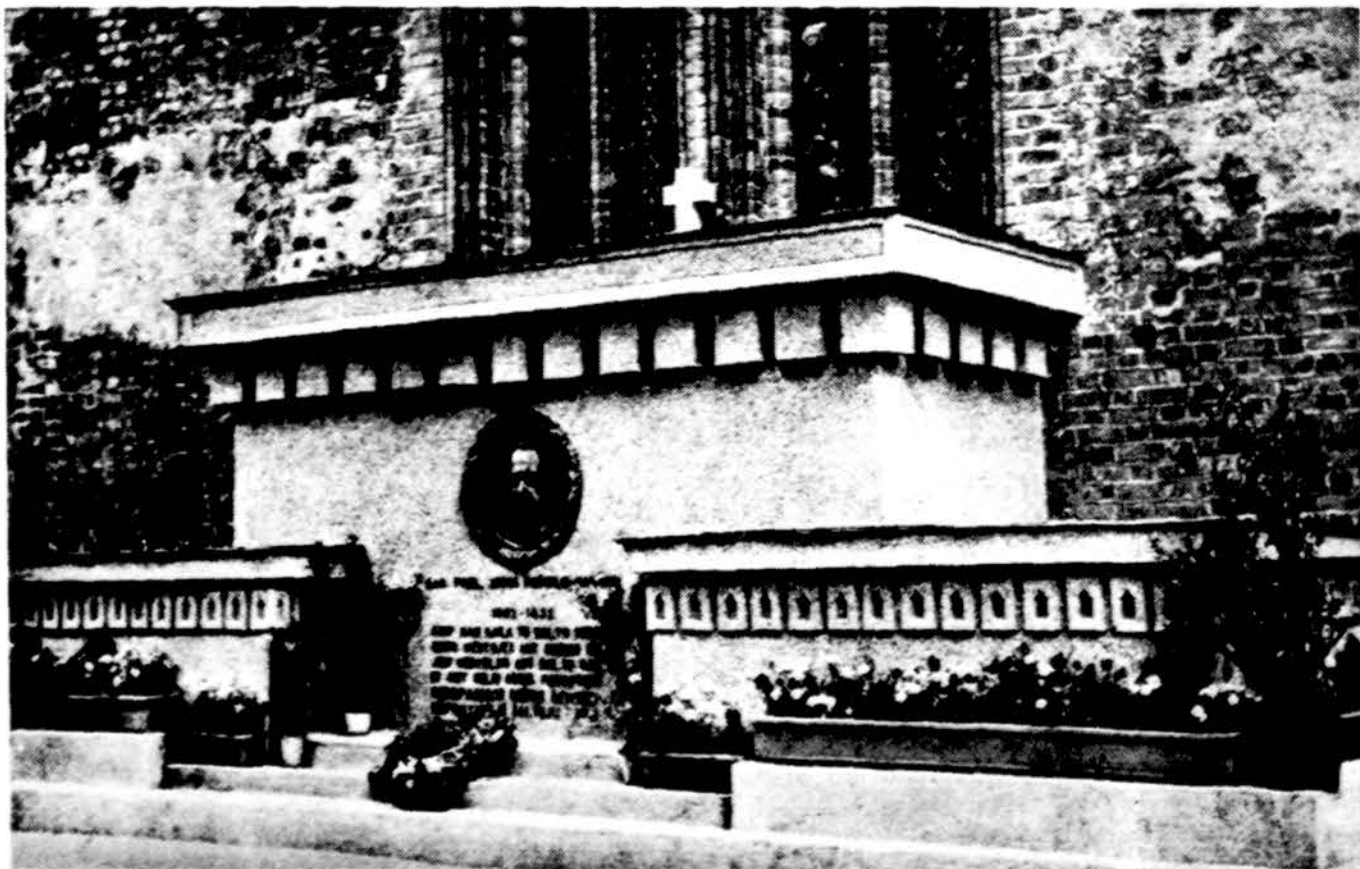
1981 metais išleisti grožinės lite-ratūros veikalai šiuo adresu: H. Nagys, 700-B Champagne Ave., Montreal-Outerremont, Que. Canada H2V 3P8. Neatsiųstos knygos nebus svarstomos.

Dabartinę Lietuvių akad. sambūrio valdybą sudaro: J. Kibirkštis — pirm., H. Nagys — vicepirm., A. Otienė — sek., J. Nėdvarienė — išd. ir A. Kličius — narys.

Pirmoji Vinco Krėvės vardo literatūros premija buvo įteikta 1952 metais.

„Draugo“ kultūrinio priedo atostogos

„Draugo“ kultūrinio priedo redaktoriui atostogaujant, liku-sis keturis liepos mėnesio šėta-dienius kultūrinis priedas nešėis. Tačiau mieli bendradarbiai yra prašomi paruošti medžiagą ir atostogų laikotarpio kultūriniam priedui įsiųsti, kad grįžęs ir prad- jęs darbą redaktorius nebūtų tuščiomis rankomis. Poastosto-ginis kultūrinio priedo numeris išeis rugpjūčio 7 d.

Bendras Maironio kapo — mauzoliejaus vaizdas prie Kauno katedros-bazilikos. Nuotrauka pokario metų, kada dar antkapėje buvo nepriklausomybės

laikų įrašas, tačiau tarp Maironio pavardės ir gyvenimo datų buvusi eilutė „Didysis Lietuvos atgijimo dainius“ okupanto įsaku jau išmesta.